

POLIISIAMMATTIKORKEAKOULU
Poliisipäällystön tutkinto nro 8
2003–2006

POLIISIKUNNAN
UHRI ISÄNMAALLE
1939-1945

Vesa Satamo
vanhempi rikoskonstaapeli
Helsingin kihlakunnan poliisilaitos

Kuvailulehti

Tekijä Vanhempi rikoskonstaapeli Vesa Satamo Helsingin kihlakunnan poliisilaitos		Kurssi/Tutkinto Poliisin päällystötutkinto 8
Julkaisun nimi Poliisikunnan uhri isänmaalle 1939– 1945		Julkisuusaste Julkinen
Opintoaine ja ohjaaja Oikeussosiologia FM Marja-Liisa Laapio		Avainsanat Poliisihistoria. Kaatuneet poliisimiehet: Talvisota, Jatkosota. Palveluksessa sur- mansa saaneet 1939–1945.
Tiivistelmä Tutkimus käsittelee vuosina 1939–1945 palveluksessa surmansa saaneita poliisimiehiä tapahtumakertomusten valossa. Poliisin sodanaikaisen tehtäväkentän kuvaaminen tapahtumien yhteydessä, tuo oman vivahteensa tutkimukseen. Eri lähteitä hyödyntäen ja yhdistäen on pyritty saamaan selville mahdollisimman kattavasti tapahtumien kulku kunkin poliisimiehen kuolemaan päättyneen virkatehtävän osalta. Poliisikunnan antamaan uhriin Isänmaan hyväksi liittyvät kiinteästi myös taistelurintamalla sodan aikana kaatuneet, sekä haavoihinsa myöhemmin menehtyneet poliisimiehet. Myös heidän nimensä mainitaan tutkielmassa. Tutkielman tarkoituksena on tuoda poliisi- ja sotahistoriasta kiinnostuneiden saataville koottua tietoa poliisikunnan sodanaikaisesta toiminnasta ja poliisikunnan sankarivainajista.		
Sivumäärä 88	Kieli Suomi	Laatija Vesa Satamo
Tietopalvelun merkinnät:		

Sisällysluettelo

JOHDANTO.....	7
Tapausten luokittelemisesta ja aineiston rajaamisesta	8
1. VUOSI 1939.....	12
Mäkinen, Väinö.....	13
Koli, Malakias	14
Korhonen, Otto.....	15
Manninen, Jalmari.....	16
Metsälä, Lauri Jaakko	17
Pohjanen, Erkki Emil	18
Rahikainen, Reino.....	19
2. VUOSI 1940.....	20
Eskelinen, Martti.....	21
Kaikkonen, Matti Vilhelm	21
Hyörtti, Eino Viktor	22
Pylvänäinen, Topias	22
Ollikainen, Eino	23
Karhulahti, Taimi Aulis	24
Turunen, Oskari	24
Laitinen, Aku	25
Kokkonen, Pekka	25
Hurta, Armas.....	26
Hämäläinen, Aarne.....	26
Pettersson, Erik Lennart Teodor	27
Rantala, Pietari Matias	28
Immonen, Eero.....	29
3. VUOSI 1941.....	30
Kanervo, Kaarlo	30
Kiiskinen, Mikko	31
Kukkula, Eino	33
Liukkonen, Aatto Olavi.....	34
Kempainen, Toivo Johannes.....	35
Reijonen, Aimo Urho Pellervo.....	35
Seitaniemi, Jalmari.....	37
Kuusaro, Tauno.....	39
Pajarinen, Vihtori	40
4. VUOSI 1942.....	41
Talonen, Armas Kaarle Vihtori.....	42
Harju, Eero Kalle Ilmari.....	43
Soikkeli, Arvi Olavi	44
Pikkarainen, Seth	45
Koskimaa, Leevi	46
Ritala, Frans Oskar Johannes	47
Innanen, Viljo.....	48
5. VUOSI 1943.....	50
Ahlqvist, Yrjö.....	50
Håkansson, Nils Åke.....	51
Suominen, Frans Mauri.....	52
Lindroos, Einar August	53
6. VUOSI 1944.....	54

	Salonkoski, Lauri Adolf	54
	Vaittinen, Adolf.....	56
	Mannström, Karl Runar.....	58
	Lumijärvi, Valdemar	59
	Riistama, Sulo	60
7.	VUOSI 1945.....	61
	Hänninen, Runar Olavi.....	62
	Järvinen, Armas Tapio	63
	Murtomäki, Heikki Valter	64
8.	TALVISODASSA KAATUNEET POLIISIMIEHET	65
	Vuosi 1939	65
	Mäki, Vilho Ilmari.....	65
	Aitola, Tauno Vilho	65
	Mäkinen, Atte	65
	Suuronen, Pauli.....	65
	Leppihalme, Tauno Ilmari.....	66
	Herrala, Yrjö.....	66
	Vuosi 1940	66
	Laituri, Ilmari Gabriel	66
	Kurkela, Reino Sakari	66
	Manninen, Hugo Albin	66
	Hirvelä, Eeli Israel.....	66
	Heikola, Lauri Valfrid.....	66
	Lahtinen, Pekka Ilmari.....	67
	Arantola, Kalle Reino.....	67
	Raimo, Aune Feliks	67
	Aalto, Jaakko Johannes.....	67
	Muona, Martti	67
	Heikkilä, Anton Gabriel	67
	Ekfors, Eino Kalervo.....	67
	Helander, Klemens Anders.....	67
	Virta, Lahja Johannes.....	68
	Ruotsalainen, Jussi Gunnar	68
	Erolahti, Aaro Arvid.....	68
	Juhola, Vilho Rauni.....	68
	Mäkiäho, Johannes.....	68
	Laukkanen, Eino Johannes.....	68
	Are, Into Edvard.....	68
	Kärpänen, Johannes.....	68
	Laine, Reino Mikael	69
	Harttila, Paavo Armas Matias	69
	Loipponen, Svante	69
	Muilu, Jaakko Arvi	69
	Lappalainen, Erkki Paavali.....	69
	Pihlajamäki, Arvi	69
9.	JATKOSODASSA KAATUNEET POLIISIMIEHET	70
	Vuosi 1941	70
	Pastinen, Matti Fredrik.....	70
	Huttunen, Tauno.....	70
	Blomqvist, Armas Fredrik Johannes	70
	Soininen, Eino Oskari	71
	Jäminki, Vilho	71
	Alamäki, Akseli Antti.....	71
	Ollikainen, Jaakko Armas	71
	Toivonen, Tauno Emil	71
	Marila, Knut Einar.....	71
	Mattila, Mauno Pellervo	71

<i>Honka-Hallila, Jaakko Jalmari</i>	71
<i>Immonen, Armas Antero</i>	72
<i>Hiipakka, Reino Tuomas</i>	72
<i>Mäkynen, Renne Matias</i>	72
<i>Kivirinta, Sulo Ilmari</i>	72
<i>Karvonen, Aaro Ilmari</i>	72
<i>Saalanne, Henry Torsten Bruno</i>	72
<i>Koivu, Heikki Aleks</i> i.....	72
<i>Torikka, Lauri</i>	72
<i>Onatsu, Mikko</i>	73
<i>Nieminen, Frans Eerik</i>	73
<i>Hallamaa, Harry Kustaa Erik</i>	73
<i>Oksi, Viljo Anton</i>	73
<i>Kallio, Paavo Kustaa</i>	73
<i>Pönkänen, Antti Jalmar</i>	73
<i>Antila, Jaakko Arvo</i>	73
<i>Upero, Vilho Arvi</i>	73
<i>Reiman, Paavo</i>	74
<i>Heikkilä, Eero Henrikki</i>	74
<i>Taurola, Arvi Johannes</i>	74
<i>Oksala, Sulo Alvar</i>	74
<i>Vainio, Akseli</i>	74
<i>Karjalainen, Eemil Olavi</i>	74
<i>Merikallio, Poju Atte Pellervo</i>	74
<i>Lahdenperä, Kaarlo Pietari</i>	75
<i>Helaskoski, Pauli</i>	75
<i>Niska, Eero Matti</i>	75
<i>Latvala, Arvo Ilmari</i>	75
<i>Numminen, Mauno Verner</i>	75
<i>Hukari, Urho Fredrik</i>	75
<i>Korkalo, Ilmari</i>	75
<i>Oksanen, Erkki Nikolai</i>	75
<i>Mäntylä, Tauno Kaarlo</i>	76
<i>Latvala, Veikko Matias</i>	76
<i>Saarinen, Lauri</i>	76
<i>Hykkö, Yrjö Olavi</i>	76
<i>Mikkonen, Paavo</i>	76
<i>Mäensuu, Toivo Einari</i>	76
<i>Virtanen, Matti</i>	76
<i>Hyvönen, Viljo Erkki</i>	76
<i>Tissari, Pentti Vihtori</i>	77
<i>Oja, Vilho Gabriel</i>	77
<i>Salmio, Uolevi</i>	77
<i>Mäkelä, Eino Armas</i>	77
<i>Salo, Lauri Kalervo</i>	77
<i>Takala, Antti Jaakko</i>	77
<i>Aarnio, Tauno Reino</i>	77
<i>Siljanto, Eino Johannes</i>	78
<i>Rautanen, Esko Herman</i>	78
<i>Haapanen, Toivo</i>	78
<i>Koponen, Uuno Ferdinand</i>	78
<i>Kalliomäki, Martti Aleks</i> i.....	78
<i>Mäkilä, Armas Pärtytyli</i>	78
<i>Storm, Oskar Arvid</i>	78
<i>Autio, Aimo Antti</i>	78
<i>Standerskiöld, Georg</i>	79

Vuosi 1942	79
<i>Laiho, Hannes Antti Johannes</i>	79
<i>Ylitalo, Eino Matti</i>	79
<i>Parkkomäki, Paavo Ilmari</i>	79
<i>Lindeman, Aaro Antero</i>	79
<i>Sokeila, Vilho Johannes</i>	79
<i>Autio, Johannes</i>	79
<i>Holme, Paul Alexander</i>	80
<i>Keinänen, Aarne Alku</i>	80
<i>Karas, Urho Otto Johannes</i>	80
<i>Helin, Eino Emil</i>	80
<i>Kärkkäinen, Unto Johannes</i>	80
<i>Honka, Paavo Sakeus</i>	80
<i>Hellman, Gösta Wilhelm</i>	80
<i>Läträ, Eemil Olavi</i>	80
<i>Kekkonen, Tauno Kalervo</i>	81
Vuosi 1943	81
<i>Sara-Aho, Tuure Asser</i>	81
<i>Mansisto, Niilo Akseli</i>	81
<i>Manninen, Toivo Kaarlo</i>	81
Vuosi 1944	81
<i>Tilander, Kolme</i>	81
<i>Leminen, Emil Kullervo</i>	81
10. SUOMALAISEN POLIISIN JULKISUUSKUVA	82
Poliisin tehtävistä sodan aikana.....	84
LÄHTEET	87

JOHDANTO

Maassamme ovat poliisiin kohdistuneet väkivallanteot olleet useasti toistuvia surullisia ilmiöitä, jotka ovat kuvastaneet sitä ymmärtämättömyyttä ja jopa vihamielisyyttä, mitä kansamme laajoissa piireissä tunnetaan poliisikuntaa ja sen tehtäviä kohtaan. Viimetalvisten tapahtumien ja erikoisesti kansamme eheytyksen uskottiin poliisikunnan taholla lähentäneen myöskin poliisin ja yleisön suhteita ja että vihdoinkin kansan laajoissa piireissä poliisi omaksuttaisiin omana kansallisena järjestysviranomaisena. Sodan jälkeiset tapahtumat kuitenkin valitettavasti osoittavat, että tämä toivo on ollut enneaikainen. Monet tapahtumat päinvastoin osoittavat saman menon jatkuvan, jopa jossain tapauksissa pahentuen sotaa edeltäneistä ajoista¹

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut pyrkiä keräämään yksiin kansiin vuosina 1939–1945 palveluksessa surmansa saaneiden poliisimiesten viimeisiksi jääneiden virkatehtävien vaiheet. Tai ainakin se tieto, mikä helposti saatavissa olevan lähdemateriaalin rajoissa on ollut mahdollista. Kyseessä ei siis ole historiantutkimus tieteellisessä mielessä, vaan historian kirjaaminen tiettyyn lähdemateriaaliin perustuen. Historioitsija Jorma Kalela kirjoittaa:

Historiaa voi esittää ja kirjoittaa oikeastaan kuka tahansa, se ei vaadi koulutusta eikä ammattilaisuutta²

Tämän mukaan historian esittäminen on siis sallittua kaikille, riippumatta siitä, onko esittäjä saanut akateemisen koulutuksen historiantutkimukseen, vai ei. Käytänkin tätä porsaanreikää hyödykseni tässä tutkielmasani. Historiasta yleisesti sama kirjoittaja toteaa:

Historia on ihmiselle yksi tapa ymmärtää ja saada ote elämänsä puitteista.³

Perinteinen historiankirjoitus perustuu merkittävien päivämäärien ja tapahtumien kirjaamiseen, sekä näin saatujen tietojen analysoimiseen. Suurimpana ongelmana puolueettoman historiankirjoituksen kannalta on se, että historiankirjoittajat ja –tutkijat yksin päättävät, kuka heidän käsityksensä mukaan on niin merkittävä henkilö, että hän ansaitsee tulla kirjatuksi historian lehdille. Kyseessä on siis tiettyjen henkilöiden tai ryhmien tuot-

---

¹ Poliisimies, 22/1940

² Kalela, Jorma: *Historiantutkimus ja historia*

³ Sama teos

tama historiakäsitys riippumatta siitä, onko vastaanottajien mielipide asioista samankaltainen. Tämä luo pohjaa sille, että koskaan ei ole olemassa ainoastaan yhtä totuutta tai yhtä historiaa. Esimerkiksi suomalaisessa yhteiskunnassa on edelleen olemassa kaksi historiakäsitystä vuoden 1918 tapahtumista ja niiden aiheuttamista seurauksista. Historiaa ei välttämättä tässä tapauksessa ole tutkittu täysin puolueettomasti vielä tänäkään päivänä. Tämä epäkohta herättää edelleen suuria tunteita tietyissä kansanosissa. Onneksi historiantutkimuksessa hyväksytään nykyään se tosiseikka, että historiankirjoittajat värittävät kirjoitusta omilla asenteillaan ja katsovat historiaa tietynväristen lasien läpi. En voi väittää, ettei näin olisi asianlaita myös tässä tutkimuksessa. Tutkimus perustuu pääosin poliisin oman ammattilehdistön kirjoituksiin ja esityksen kirjoittajakin edustaa poliisikuntaa. Näkökulma on siis poliisin, poliisia ja laillista yhteiskuntajärjestystä vastaan tapahtuneiden rikosten yhteydessä. Poikkeuksellisesta ajasta johtuen näkökantoja asioihin on varmasti muitakin. Tosiasia on kuitenkin se, ettei tämänäyttyistä tutkimusta ole aikaisemmin poliisikunnan historiasta tehty, vaikka sille olisi ollut selvästi tilausta. Tämä ilmenee niiden yhteydenottojen ja kyselyjen määrästä jotka sain tehtyäni tiedusteluja materiaalin saamiseksi poliisin sisäisellä keskustelufoorumilla. Tutkimus on jo tämänkin vuoksi omalla tavallaan merkittävä päänavaus yhden poliisihistorian alueen kartoittamiseen, toivottavasti se saa jatkoa tulevaisuudessa.

Poliisihistorian tutkiminen avaa uusia näkökulmia poliiseille oman organisaationsa ymmärtämiseksi ja yleisölle poliisin ymmärtämiseksi. Ansoitunein poliisihistorian tutkija ja kirjaaja on mielestäni dosentti Tuija Hietaniemi, jonka tutkimustuloksia on julkaistu monissa yhteyksissä ja erillisteoksissa. Hän on muodostanut poliisin historiantutkimuksessa ja kirjaamisessa poliisin tunnuskuvaan olevan miekan kärjen. Olenkin käyttänyt hänen materiaaliaan surutta hyväkseni yleiskuvan muodostamiseksi poliisista ja sen tehtävistä sotien aikana.

Tapausten luokittelemisesta ja aineiston rajaamisesta

Ongelmia tutkimukselleni aiheutti se, että poliisikuolemista ei ole ennen tätä tutkielmaa kirjoitettu juuri mitään. Poikkeuksen muodostavat komisarior Leevi Koskimaan tapaus vuonna 1942, sekä Pihtiputaan poliisisurmat vuonna 1968.

Poliisiammattikorkeakoulussa ja entisessä Poliisiopistossa palveluksessa surmansa nimet on kaiverrettu koulun aulassa oleviin muistolaattoihin. Sen sijaan perusteita, joiden pohjalta poliisimiesten nimet on muistolaattoihin merkitty, ei ole kirjattu ylös mihinkään. Tämä on aiheuttanut tulkintoja joidenkin tapausten yhteydessä. Sellaiset poliisimiehet, jotka ovat tulleet surmatuiksi rikollisten toimesta virkatehtävissään, eivät aiheuta mitään ongelmaa. Entäpä sitten sotapoliisitehtävissä surmansa saaneet? Mielestäni tässä ei ole mitään ristiriitaa, nimet kuuluvat muistolaattoihin. Suurimpana ongelmana näen kuitenkin virkatehtävissään pommitusten yhteydessä surmansa saaneet. Poliisiammattikorkeakoulun muistolaattojen yläpuolella lukee: Palveluksessa väkivallan kautta surmansa saaneet. Jos pommi tuhoaa poliisiaseman nykyaikana, nimet kirjataan aivan varmasti muistoseinään. Samoin tulee mielestäni menetellä myös sodanaikana kuvattulla tavalla menehtyneiden poliisimiesten kohdalla. Pitäisikö taulusta sitten poistaa joitakin nimiä, selvästi sinne kuulumattomina? Tämä on haaste tulevan poliisimuseon henkilökunnalle ja tutkijoille, eli niille, jotka tulevat jatkossa vaalimaan poliisiperinnettä myös tämän kunniaseinän osalta. Muistolaatoissa on lisäksi virheellisyyksiä nimien sekä syntymä- ja kuolinaikojen yhteydessä. Jo näinkin rajoittuneessa vuosiotoksessa näitä virheellisyyksiä löytyi useita.

Miksi sitten liitin mukaan myös taistelutehtävissä kaatuneiden poliisimiesten nimet? Mielestäni kaikkien taistelutehtävissä kaatuneiden poliisimiesten nimien julkaiseminen tässä tutkimuksessa tuo julki sen, että poliisikunnan, noiden ”takalinjojen lusmuilijoiden” panos isänmaan hyväksi oli kaikista pahoista puheista huolimatta varsin merkittävä. Tämä seikka auttaa myös meitä poliisimiehiä olemaan ylpeitä omasta ammattikunnastamme ja sen sodanaikaisista suorituksista. Nykyään poliisimiehet ovat varsin aktiivisia vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä, aivan kuten ennen Toista Maailmansotaa. Jos poliisin toimintaa ja uhrauksia sodan aikana olisi tutkittu aikaisemmin, olisiko oma minäkuvamme muodostunut toisenlaiseksi? Tähän kysymykseen emme enää saa vastausta, olemme auttamattomasti myöhässä. Kuitenkin on täysin selvää, että meidän ei ole ammattikuntana syytä tuntea häpeää sodanaikaisten tapahtumien johdosta.

Kirjallisuudessa poliisikohtaloihin törmää mitä odottamattomimmissa paikoissa. Esimerkkinä tästä voidaan mainita Tapio Rautavaaran omaelä-

mänkerta, jossa hän kuvaa Kemin poliisilaitoksen etsivän, Eero Matias Lähdesmäen kuolemaa Suojärven Tsalkin kylässä 14.10.1941:

Esimerkiksi toisenlaisesta urheilijakohtalosta on mieleeni jäänyt välähdys lokakuiselta päivältä 1941. Osuin lähellä Selkin kylää paikalle, missä ylis-tarolainen rikosetsivä Eero Lähdesmäki – seiväshypyn moninkertainen suomenennätysmies- makasi maantiellä ruhjoutuneena. Hän oli lomalle matkustaessaan horjahtanut täysinäisen kuorma-auton lavalta pyörien alle ja kuollut 27-vuotiaana – juuri kun hänen odotettiin kehittyvän kansainväli-seksikin huippunimeksi.⁴

Eero Lähdesmäen nimi mainitaan poliisilehdistössä rintamalla kaatu-neiden joukossa, mutta mielestäni kyseessä on puhdas onnettomuus. Va-hingonlaukaukset, liikenneonnettomuudet ja hukkumiskuolemat on jätetty tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tässä jouduin tekemään tiukan linjanve-don. Se, onko tehty linjanveto oikea, jääköön lukijoiden arvosteltavaksi.

Tutkimus perustuu pääosin poliisin ammattijärjestölehtien artikkelei-hin. Minulle oli yllätys, kuinka paljon tietoa näiden lehtien sivuille on talle-tettu. Poliisin historiankirjoitus oli ennen 1980-lukua varsin rajoittunutta. Oikeastaan voitaisiin sanoa, ettei sitä ollut ollenkaan. Tutkimuksessa käsi-teltävän ajanjakson eläneitä, mahdollisia kertojia ei enää juurikaan ole elos-sa. Tämä on seikka, joka omalta osaltaan vaikeuttaa historiantutkimusta, mutta toisaalta tämä sama ongelma on läsnä kaikenlaisen historian-, ei ai-noastaan poliisihistoriantutkimuksessa. Tämän vuoksi suhteellisen helposti saatava ja suhteellisen luotettava aineisto löytyy noiden lehtien sivuilta. Toisena lähteenä olen käyttänyt poliisilaitoksista, nimismiespiireistä ja eril-lisyksiköistä julkaistuja historiikkeja. Näiden käyttö on kuitenkin jäänyt vähemmälle, niiden yleisluontoisen kirjoitustavan vuoksi. Mielenkiintoisen näkökannan vastapuolen toimintaan saa Kolarin metsäkaartista kerovasta Markku Tasalan Metsäkaarti-teoksesta. Kirja on mielestäni yksi parhaiten kirjoitettuja poliittista sotaa kuvaavia teoksia nimenomaan sen vuoksi, että se ei ole yltiöpoliittinen teos. Kirjoittaja on onnistunut tavoittamaan ajan hengen ilman poliittista kannanottoa, seikka joka tämänkaltaisessa kirjalli-suudessa on harvinaista. Aivan toisenlaisen kuvan saa internetissä ilmesty-neestä; Kansan sivistystyön Liiton sivuilla julkaistusta, Sakari Selinin Kun valtioneuvoston petos oli isänmaallinen teko-nettikirjasta. Lukijan päätettäväksi jää, onko tässä kyseessä puolueeton historiankirjoitus. Sotahistorian yleisteok-set ovat toimineet tärkeänä lähteenä kuvattaessa tutkimuksessa käsiteltävää

---

⁴ Juha Numminen (toim.), Tapio Rautavaara: En päivääkään vaihtaisi pois

aikakautta ja sen tapahtumia. Aikakausihan oli poikkeuksellisin ja merkityksellisin Suomen kansan, ja sen mukana myös poliisiorganisaation kannalta. Tässä valossa tutkimus saa omaluonteisen vivahteen. Nykyaikana merkittävänä lähteenä toimii myös Internet, joka mahdollistaa vaikkapa arkistotutkimusten tekemisen ilman että tutkijan tulee fyysisesti olla paikalla arkistossa. Sota-arkiston sodissa menehtyneiden tietokanta on ollut korvaamattomana apuna tutkimusta tehtäessä ja kuolintietoja tarkistettaessa. Myös Kansallisarkiston ja Sota-arkiston arkistoitu materiaali on tuonut selvennystä sellaisiin tapauksiin, joista muissa lähteissä on kirjoitettu varsin vähän. Tärkeänä lähteenä ovat toimineet myös surmansa saaneiden omaiset. Jyrki Laine toimitti isoisäänsä Adolf Vaitista koskevaa materiaalia, jonka kokoaminen muutoin olisi ollut todella hankalaa. Myös kaunokirjallisuudesta on löytynyt mielenkiintoisia tapauskuvauksia. Yhtenä esimerkkinä tästä on aikaisemmin mainitsemani viihdetaiteilija Tapio Rautavaaran elämänkerta. Myös oma sotahistorianharrastukseni on helpottanut tutkimuksen tekemistä. Itse asiassa voidaan sanoa, että ilman sitä, alkusysäystä koko tutkimukselle ei olisi olemassa.

Miksi sitten en ole käyttänyt hyödykseni laajempaa lähdemateriaalia? Yksi syy on tutkielman rajattu pituus. Tarkoituksena ei ole ollut alun perinkään kirjoittaa romaania, vaan esitys tapahtumista sallitun sivumäärän puitteissa. En kuitenkaan ole mennyt ali siitä, mistä aita on matalin; tutkimus on vaatinut aikaa. Vaikka olen pyrkinyt olemaan mahdollisimman tarkka ja puolueeton, ei se kuitenkaan tarkoita sitä, ettei tässä tutkimuksessa olisi virheitä. Jos lukija huomaa virheen, toivon että hän ottaa minuun yhteyttä sen oikaisemiseksi. En ole käyttänyt alaviitteitä lukemisen helpottamiseksi tapausten yhteydessä yhdestä tietystä, ja mielestäni hyvin perustellusta syystä. Tutkimus perustuu poliisin ammattilehtiin, joiden jokainen vuosikerta on sidottu yksiin kansiin. Halutessaan lukea alkuperäisen artikkelin tapauksesta, tiedonhaluisen tarvitsee siis lainata kirjanmuotoon nidottu vuosikerta, jolloin tieto on vaivatta löydettävissä ilman viitteitäkin. Nämä teokset löytyvät muun muassa Poliisiammattikorkeakoulun kirjastosta.

1. VUOSI 1939

Vuosi 1939 oli viimeinen rauhan vuosi. Sanotaan, että kesä 1939 oli vuosi-sadan kaunein ja lämpimin pohjoisilla leveysasteilla. Suomessa kansan toiveet olivat korkealla seuraavana vuonna Helsingissä järjestettävien kesä Olympialaisten vuoksi.

Suursodan uhka varjosti kuitenkin jo vuoden alkupuoliskoa. Saksa solmi Neuvostoliiton kanssa hyökkäämättömyyssopimuksen 23. elokuuta, ja tässä sopimuksessa maiden kesken päätettiin etupiirijaosta. Toinen maailmansota alkoi 1.9.1939 Saksan ylitettyä Puolan rajat. Neuvostoliitto hyökkäsi 17. syyskuuta Itä-Puolaan ja valloitti sen. Tämän jälkeen Neuvostoliitto esitti aluevaatimuksia Virolle, Latvialle, Liettualle ja Suomelle. Baltian maat taipuivat vaatimusten edessä, mutta Suomi ei. Neuvostoliitto aloitti sotatoimet Suomea vastaan ilman sodanjulistusta kello kuusi aamulla; 30.11.1939, hyökäten rajojen yli koko itärajan pituudelta. Suomen kohdalla edessä oli Talvisota ja sen suorana seurauksena Jatkosota. Kuutena tulevana vuotena kansamme jokapäiväisiä toimia leimasivat sodan poikkeukselliset olosuhteet. Samoin oli laita poliisityössä. Jo Talvisodan aikana poliisikunta antoi Isänmaalleen kovan uhrin. Taistelutehtävissä kaatui 34 poliisimiestä, palveluksessa pommitusten yhteydessä sai surmansa 14 poliisimiestä. Lisäksi ennen sotaa palveluksessa sai väkivallan kautta surmansa viisi poliisimiestä.

Mäkinen, Väinö

Nuorempi konstaapeli,
Jyväskylän
apulaisnimismiespiiri

* 27.10.1914 Uuraa

† 4.2.1939 Vaajakoski

Kohtalokasta tapahtumaa edeltävinä viikkoina oli suojeluskuntatalon vahvistimestarissa, Jaakko Leistilässä ilmennyt viitteitä mielenhäiriöistä. Tämän johdosta hänet oli päätetty poliisimiesten saattamana toimittaa Jyväskylään lääkärin tutkittavaksi. Leistilää; joka oli innokas suojeluskuntalainen ja muutoinkin hyvämaineinen henkilö, lähtivät saattamaan konstaapelit Mäkinen ja Jouhtimäki. Matka tehtiin ajan tavan mukaan linja-autolla, poliisilla-han ei tuolloin ollut juurikaan omia ajoneuvoja.

Jyväskylästä palattiin takaisin Vaajakoskelle 17.20 aikaan samoin linja-autolla. Lääkäri oli todennut Leistilän henkisen sairauden olevan niin vakavaa laatua, että hän oli määrännyt tämän pakkohoitoon Lapinlahden sairaalaan Helsinkiin. Sairaalaan oli tarkoitus lähteä Jyväskylästä iltajunalla, edelleen poliisimiesten saattamana. Linja-auton saapuessa lähelle suojeluskuntataloa, hyppäsi Leistilä ulos liikkuvasta autosta ja juoksi talossa sijaitsevan kotinsa suuntaan. Konstaapeli Mäkinen lähti juoksemaan hänen peräänsä, mutta Leistilä sai sen verran etumatkaa, että ehätti asuntoonsa sisälle. Kun Mäkinen saapui suojeluskuntatalon pihaan, ampui Leistilä Mäkistä kohti kotona säilyttämällään suojeluskuntakiväärillä. 50 metrin päästä ammutuista neljästä laukauksesta yksi osui Mäkistä päähän, tämän saadessa välittömästi surmansa. Verityön jälkeen Leistilä pakeni paikalta aseineen. Häntä etsittiin yli yön poliisien ja suojeluskuntalaisten toimesta, mutta ilman tulosta. Leistilä ilmoittautui seuraavana aamuna itse poliisille.

Väinö Mäkinen nimitettiin nuoremaksi konstaapeliksi Jyväskylän apulaisnimismiespiiriin, Vaajakosken taajamaan 1.3.1938.

Koli, Malakias

Vanhempi konstaapeli,
Viipurin poliisilaitos

* 10.11.1903 Kuolemajärvi

† 25.3.1939 Kuolemajärvi

Seuraava poliisimiehen kuolemaan päättynyt tapaus sattui Karjalan Kannaksella sijaitsevassa Kuolemajärven pitäjässä. Viipurin poliisilaitoksen vanhempaa konstaapelia; Malakias Kolia, oli pyydetty vaimonsa sisarentyt-tären hääjuhlaan Kuolemajärven Kaukjärven kylään.

Tanssien loputtua n. klo 24, oli eräiden juopuneiden häävieraiden vä-lille syntynyt kinaa tanssipaikan eteisessä. Tällöin Koli; joka tunsi toisen riitelijöistä, meni selvittämään riitaa. Koli oli arvostellut lapsuudentutta-vansa, talollisenpoika Einari Mellasen räyhäävää käytöstä. Riidan selvittyä Koli, tämän vaimo ja äskeinen riitapukari Mellanen lähtivät yhdessä käve-lemään pois jo tyhjentyneeltä tanssipaikalta. Kun he pääsivät pihasta maan-tielle, iski Mellanen mitään sanomatta Kolia puukollaan kerran rintaan. Ko-li menehtyi iskun johdosta matkalla sairaalaan.

Vaikka Koli oli lomalla varsinaisesta virastaan tapahtuma-aikana, ta-pahtui veriteko kuitenkin järjestyksen ylläpitämistehtävän seurauksena. 1930-luvulla poliisimiehet eivät olleet työaikalainsäädännön alaisia, joten heillä ei myöskään ollut virka-aikaa. Karjalan Kannas, ja erityisesti Kiven-napa olivat kuuluisia siitä, että riitoja ratkottiin usein puukoilla. Koli ei sel-västikään osannut kuvitella, että hänen lapsuudentuttavansa käyttäytyisi väkivaltaisesti häntä kohtaan, mitättömän riidan jo selvittyä.

Konstaapeli Malakias Koli oli aloittanut poliisiuransa 1.8.1930 Viipu-rin poliisilaitoksen III-piirissä, jossa toimi kuolemaansa saakka.

	<p>Korhonen, Otto Nimismies, Joroisten nimismiespiiri</p> <p>* 25.8.1892 Liperi † 17.4.1939 Joroinen</p>
---	--

Seuraava verityö tapahtui Joroisissa huhtikuun 17. päivänä. Tapahtuman on sikäli poikkeava suomalaisessa poliisihistoriassa, että poliisikonstaapeli surmasi virka-aseellaan oman piirinsä nimismiehen.

Nimismies Otto Korhonen oli 17.4.1940 määrännyt piirinsä konstaapelin, Johannes Monnin puhutteluun virkahuoneistoonsa. Syynä puhutteluun oli ollut konstaapelin huolimattomasti laatima pöytäkirja ja se, että paikallinen autoilija oli tehnyt Monnista ilmiannon, tämän harjoittaman luvottoman henkilöliikenteen johdosta. Lääninhallitus oli määrännyt Monnin asetettavaksi asian johdosta syytteeseen. Monni oli kiivastunut myös siitä, että nimismies oli määrännyt hänet paikalle kesken ruokailun. Nimismiehen kansliassa asiasta käytiin kiivasta sanaharkkaa, joka johti käsi-risyyn. Tappelun yhteydessä Monni otti esiin virka-aseensa ja ampui nimismiehen kolme laukausta, joiden johdosta Korhonen menehtyi. Ampumisen jälkeen konstaapeli Monni poistui kävellen nimismiehen virkahuoneistosta poliisiaseman suuntaan. Matkan varrella hän huomasi hänestä ilmiannon tehneen autoilijan istuvan autossaan. Tällöin konstaapeli Monni ampui virka-aseellaan myös autoilijaa kohti kuitenkin osumatta. Poliisi-asehalle päästyään konstaapeli Monni antautui vanginvartijalle.

Varatuomari Otto Korhonen oli aloittanut poliisiuransa Liperin piirin nimismiehenä 1922 ja siirtynyt sieltä Enonkosken ja Savonrannan nimismiespiiriin kautta Joroisten nimismiespiiriin 1934. Nimismiehen surmannut konstaapeli Johannes Monni oli 45-vuotias ja hän oli toiminut poliisina yli kymmenen vuotta.

Manninen, Jalmari

Vanhempi konstaapeli,
Pieksämäen nimismiespiiri

* 13.4.1885 Pieksämäki

† 12.8.1939 Pieksämäki

Pieksämäen Maaveden kylässä, noin 15 kilometrin päässä Pieksämäen kauppalasta, oli tapahtunut henkirikos. Mikko Romusen mielenterveysongelmainen poika; Vihtori, oli surmannut isänsä ampumalla tämän haulikolla kotitalon portaille. Tekijän vanha äiti ja veli pakenivat metsään, ja myöhemmin naapuritaloon, josta he saivat hälytettyä puhelimella apua.

Paikalle lähetettiin Pieksämäen nimismiespiirin ylikonstaapeli Janne Juutilainen ja vanhempi konstaapeli Jalmari Manninen. Ennen kuin poliisimiehet ehtivät tapahtumapaikalle, tapahtui siellä vielä muutakin. Lähimmän naapurin kulkiessa tapahtuneesta tietämättä naapurinsa pihan poikki, ampui Romunen tätä kotitalonsa suojista pienoiskiväärillä kaulaan. Vaikka poliisimiehet tapasivat kaulaan ammutun naapurin, he eivät kääntyneet takasin hälyttämän lisäapua, vaan jatkoivat matkaansa tapahtumapaikalle. Romusen perheen tuntenut Manninen oli todennut ylikonstaapeli Juutilaiselle että: eihän se Viki minulle mitään tee, kun minä tunnen sen niin hyvin.

Ylikonstaapeli Juutilaisen ja vanhempi konstaapeli Mannisen lähestyessä taloa polkua pitkin, ampui Romunen Mannista noin 10 metrin päästä pienoiskiväärillä rintaan. Laukauksen johdosta Manninen sai välittömästi surmansa. Ylikonstaapeli Juutilainen juoksi lähimpään puhelimeen soittamaan apua. Pieksämäen nimismiehen johdolla tapahtumapaikalle lähtivät kaikki saatavilla olleet poliisimiehet sekä miehiä paikallisesta suojeluskunnasta; kaikkiaan lähes 20 miestä kiväärein aseistettuina. Romunen ampui pienoiskiväärillä ja haulikolla taloa lähestyviä suojeluskuntalaisia ja poliiseja ja nämä vastasivat kivääritulella. Piirityksen kestäessä taloon ammut-

tiin myös kyynelkaasua, jonka johdosta Romunen ryömii talon perunakellariin ja surmasi itsensä haulikolla.

Vanhempi konstaapeli Jalmari Manninen oli toiminut ennen poliisiuraansa kahteen otteeseen vartijana Helsingin kuritushuonevankilassa, vuosina 1911–1912 ja vuosina 1918–1919. Vanginvartijan toimesta hän siirtyi Helsingin poliisilaitokseen. Syyskuun 25. päivänä 1920 hänet nimitettiin nuoremmaksi konstaapeliksi Pieksämäen ja Jäppilän nimismiespiiriin.

Metsälä, Lauri Jaakko

Nuorempi konstaapeli,
Liikkuva poliisikomennuskunta

* 30.9.1912 Jalasjärvi

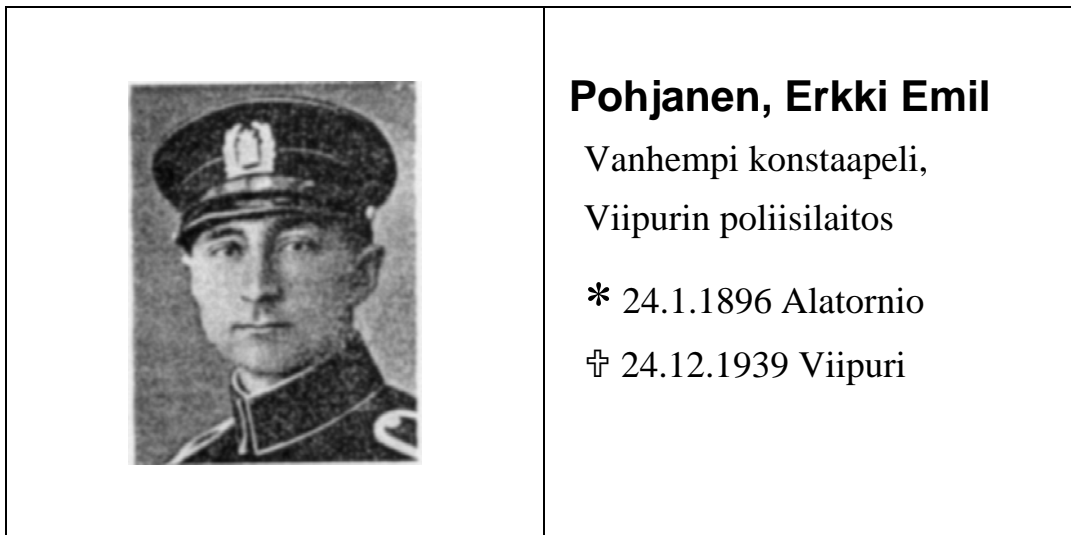
† 14.9.1939 Viipuri

Rauhan ajan viimeinen konstaapelin kuolemaan johtanut tapahtumasarja sai alkunsa Karjalan Kannaksen Koiviston kunnassa elokuun 22. päivänä. Koiviston merikyöpylän kasinon viinikellariin oli edellisenä yönä murtauduttu ja sieltä oli anastettu 83 pulloa alkoholia. Osa saaliista oli päivällä löydetty kätkettynä läheisestä metsästä. Tämän johdosta paikalle päätettiin poliisin toimesta virittää ansa.

Saman päivän iltana kätköpaikan lähelle pysähtyi Viipurilainen taksi-auto, johon siinä olleet miehet alkoivat lastata jostain toisesta kätköstä noutamia viinapulloja. Viipurin liikkuvan poliisikomennuskunnan konstaapeli Metsälä yritti yhdessä kasinon vahtimestarin kanssa ottaa miehiä kiinni, mutta syntyneen tappelun yhteydessä yksi miehistä ampui konstaapeli Metsälää vatsaan. Ampumisen jälkeen miehet autonkuljettajaa lukuun ottamatta pakenivat metsään. Konstaapeli Metsälä kuljetettiin Viipuriin sairaalaan, jossa hän 14. syyskuuta menehtyi saamiinsa vammoihin.

Rikollisten takaa ajo aloitettiin välittömästi, ja siihen osallistui poliiseja ja paikallinen suojeluskunta. Takaa-ajossa oli mukana myös poliisikoira. Toisesta miehestä saatiin havainto illalla Koiviston Maksлахden kylässä, ja hänen ja suojeluskunnan välillä käytiin tulitaistelu. Pimeyden turvin mies pääsi kuitenkin pakenemaan, ja poliisikoirakin kadotti jäljet. Toinen miehistä, saatiin kiinni kotoaan Viipurista kahden päivän kuluttua tapahtumasta, mutta varsinainen ampuja Väinö Konstantin Spiring onnistui piilottelemaan viikon. Molemmat miehet olivat ammattirikollisia.

Lauri Metsälä oli liittynyt Liikkuvaan poliisikomennuskuntaan 18.3.1935.

Talvisodan aikana neuvostoliittolainen suurikaliiberinen rautatietykki ampuu Viipuriin Perkjärven asema-alueelta niin sanottua ”terroriammuntaa” satunnaisina ajankohtina.

Tavoitteena oli horjuttaa suomalaisten taistelumoraalia, koska ammunta suunnattiin sotilaallisten kohteiden sijasta Viipurin keskusta-alueelle. On oletettavaa, että Viipurissa toimi vihollisen asiamiehiä, jotka suuntasivat tykin tulta, tai ainakin raportoivat tuloksista. Aavetykki aloitti ammutansa 23.12, eli vain päivää aikaisemmin, kun konstaapeli Pohjanen sai partiokierroksellaan surmansa sen ammuksista. Tämän Viipurin asukkaiden ”aavetykiksi” nimeämän rautatietykin aiheuttamat tuhot olivat lähinnä aineellisia, mutta vaaraa lisäsi ilmapommituksiin verrattuna se, ettei tulevasta tuhovoimasta voitu mitenkään varoittaa etukäteen. Tykin tulitus jatkui sodan loppuun asti.

Erkki Pohjanen oli toiminut konstaapelina Viipurin poliisilaitoksessa 1.5.1921 lähtien.

Rahikainen, Reino

Nuorempi konstaapeli,
Käkisalmen poliisilaitos

* 15.8.1913 Viipuri

† 29.12.1939 Käkisalmi

Käkisalmen pommituksessa 29.12.1939 sai surmansa Käkisalmen poliisilaitoksen nuorempi konstaapeli Reino Rahikainen. Pommituksen kohteena oli kaupungin keskusta ja lentokenttä. Käkisalmeen pudotettiin Talvisodan aikana 4892 pommia ja pommituksissa sai surmansa 12 henkilöä.

Reino Rahikainen oli tullut Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen 1.8.1937, josta siirtyi Käkisalmen poliisilaitokselle 1.6.1938.

2. VUOSI 1940

Vuoden kolme ensimmäistä kuukautta olivat sodan sävyttämiä. Moskovan rauha, jota myös pakkorauhaksi nimitetään, astui voimaan suomalaisille joukoille 13.3.1940 klo 12. Neuvostoliiton joukot ampuivat kuitenkin vielä tunnin ”hyvänmiehen lisää”, ja lopettivat sodan klo 12 Moskovan aikaan.

Talvisodassa Suomen kansa koki kovan suoneniskun: yli 26600 surmansa saanutta. Raskaan uhrin antoi myös poliisikunta: pommituksissa palvelusta suorittaessaan sai surmansa 14 poliisimiestä, ja rintamalla kaatui 34 poliisimiestä.

Vihollinen suoritti Talvisodan aikana Suomessa 2726 pommitusta ja pudotti niiden aikana 55000 räjähdys- yli 4100 palopommia, kaikkiaan 690 paikkakunnalle. Lisäksi hyökkääjä ampui konekivääreillä maamaaleja kotialueellakin 440 kertaa. Hyökkäyksissä sai surmansa lähes 1000 henkeä, haavoittui vaikeasti 540 ja lievästi 1300 henkilöä. Pommituksissa tuhoutui 157 kivitaloa, 1764 puutaloa ja vaurioitui 4833 taloa.⁵

Kaikki Moskovan rauhansopimuksessa rajan taakse jääneet kolme poliisilaitosta ja 31 nimismiespiiriä lakkautettiin ja yli 500 poliisimiehelle oli löydettävä uusi työpaikka. Moskovan rauhan aikana, vuonna 1940 sai palveluksessa väkivallan kautta surmansa kaksi poliisimiestä.

---

⁵ Sotatieteenlaitoksen sotahistorian toimisto, *Talvisodan historia 4. osa*.

Eskelinen, Martti

Ylimääräinen konstaapeli,
Nurmeksen nimismiespiiri

* 6.9.1915 Nurmes

† 11.4.1940 14. Sotasairaala

Kaikkonen, Matti Vilhelm

Ylimääräinen konstaapeli,
Nurmeksen nimismiespiiri

* 6.8.1894 Nurmes

† 23.1.1940 Nurmes

Tammikuun 23. päivänä tapahtuneessa Nurmeksen pommituksessa sai surmansa Nurmeksen nimismiespiirin ylimääräinen konstaapeli Matti Kaikkonen ja ylimääräinen konstaapeli Martti Eskelinen haavoittui kuolehtavasti.

Pommituksessa surmansa sai 21 henkeä, joista 20 oli samassa suoja-kaivannossa. Suojakaivannon oven eteen putosi yksi pommi, ja toinen noin kolmen metrin päähän kaivannosta. Nurmesta pommitettiin Talvisodan aikana 37 kertaa.

Hyörtti, Eino Viktor

Nuorempi konstaapeli,
Rauman poliisilaitos

* 24.9.1908 Eurajoki

† 5.2.1940 Rauma

5.2.1940 kuoli Raumalla 7. Sotasairaalassa, 14.1.1940 tapahtuneessa pommituksessa saamiinsa vammoihin, Rauman poliisilaitoksen nuorempi konstaapeli Eino Viktor Hyörtti. Raumaa pommitettiin usein Talvisodan aikana satamansa johdosta.

Eino Hyörtti oli toiminut poliisina Rauman poliisilaitoksessa kuusi ja puoli vuotta ennen kaatumistaan.

Pylvänäinen, Topias

Vanhempi konstaapeli,
Lappeenrannan poliisilaitos

* 30.6.1889 Kangasniemi

† 15.2.1940 Lappeenranta

Lappeenrannan pommituksessa sai 15.2.1940 surmansa Lappeenrannan poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli Topias Pylvänäinen. Sen päivän pommituksessa sai surmansa 17 henkilöä ja 55 haavoittui. Pylvänäisen surmannut pommi osui Lappeenrannan vanhan linja-autoaseman lähellä sijainneeseen suojakaivantoon, jossa sai surmansa 10 henkeä. Suojaan oli-

vat pommituksen alkaessa menneet konstaapelit Pylvänäinen ja Virtanen, joista Virtanen ja eräs toinen henkilö olivat ainoina selvinneet hengissä. Lappeenrantaa pommitettiin sodan aikana 36 kertaa ja sinne pudotettiin 4805 pommia.

Topias Pylvänäisen oli tullut Lappeenrannan poliisilaitoksen palvelukseen 1.7.1922.

	Ollikainen, Eino
	Vanhempi konstaapeli, Iisalmen poliisilaitos
	* 14.3.1886 Lapinlahti
	† 17.2.1940 Iisalmi

Eino Ollikainen aloitti poliisiuransa 23.6.1910 Mikkelin poliisilaitoksessa, josta siirtyi Kuopion poliisilaitoksen kautta Iisalmen poliisilaitoksen palvelukseen 1.2.1914.

Karhulahti, Taimi Aulis

Nuorempi konstaapeli,
Iisalmen poliisilaitos

* 7.2.1913 Kälviä

† 17.2.1940 Iisalmi

Taimi Karhulahti tuli Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen 16.10.1935, josta siirtyi Iisalmen poliisilaitokselle 1.3.1937.

Turunen, Oskari

Nuorempi konstaapeli,
Sonkajärven nimismiespiiri

* 24.6.1908 Ilomantsi

† 17.2.1940 Iisalmi

Oskari Turunen tuli Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen 18.3.1935 ja siirtyi sieltä Sonkajärven nimismiespiiriin 1.6.1937.

	<p>Laitinen, Aku Ylimääräinen konstaapeli, Iisalmen poliisilaitos</p> <p>* 27.8.1900 Iisalmi † 17.2.1940 Iisalmi</p>
---	--

Aku Laitinen oli varsinaiselta ammatiltaan kauppias, mutta hänet määrättiin ylimääräiseksi konstaapeliksi Iisalmen poliisilaitokseen Talvisodan sytyttyä.

	<p>Kokkonen, Pekka Reservikonstaapeli, Iisalmen poliisilaitos</p> <p>* 29.6.1906 Iisalmi † 17.2.1940 Iisalmi</p>
---	--

Pekka Kokkonen oli ammatiltaan maanviljelijä, mutta hänet määrättiin Iisalmen poliisilaitoksen ylimääräiseksi konstaapeliksi 31.10.1939.

Suurin yksittäinen poliisille tappioita tuottanut tapahtuma oli Iisalmen pommitus 17.2.1940. Vihollinen pommitti kaupunkia 35 koneen voimin ja 41 henkeä sai surmansa. Iisalmen poliisilaitos tuhoutui täysin ja viisi konstaapelia sai surmansa.

Surmansa saivat Iisalmen poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli Eino Ollikainen, nuorempi konstaapeli Taimi Aulis Karhulahti ja saman laitoksen ylimääräiset konstaapelit Aku Laitinen ja Pekka Kokkonen. Lisäksi surmansa sai laitoksella virka-asioissa käymässä ollut Sonkajärven nimismiespiirin nuorempi konstaapeli Oskari Turunen.

Hurtta, Armas

Vanhempi konstaapeli,
Viipurin poliisilaitos

* 21.6.1899 Virolahti

† 19.2.1940 Viipuri

Hämäläinen, Aarne

Nuorempi konstaapeli,
Kuolemajärven nimismiespiiri

* 4.12.1908 Säkkijärvi

† 19.2.1940 Viipuri

19.2.1940 saivat Viipurin pommituksessa surmansa vanhempi konstaapeli Armas Hurtta Viipurin poliisilaitokselta ja nuorempi konstaapeli Aarne Hämäläinen Kuolemajärven nimismiespiiristä, kun Neuvostokoneiden pudottamat pommit osuivat Viipurin poliisilaitokseen.

	<p>Pettersson, Erik Lennart Teodor</p> <p>Rikososaston päällikkö, Viipurin poliisilaitos</p> <p>* 20.2.1977 Viipuri</p> <p>† 22.2.1940 Viipuri</p>
---	---

22.2.1940 sai Viipurin pommituksessa surmansa Viipurin poliisilaitoksen rikososaston päällikkö, Erik Pettersson.

Erik Pettersson nimitettiin ensimmäisen kerran komisarioksi Viipurin poliisilaitokseen vuonna 1908. Oltuaan välillä pois poliisitehtävistä, muun muassa venäläisten ns. ”sortokauden” aikana. Hän jatkoi poliisiuraansa Helsingin poliisilaitoksessa 1.6.1921 ja siirtyi sieltä Viipurin poliisilaitokseen 25.9.1930.

Viipuria pommitettiin sodan aikana 64 kertaa ja sinne pudotettiin lähes 12000 pommia. 18.2.1940, ”tuhosunnuntaina”, kaupunkia pommitti yli 350 vihollisen pommikonetta. 15, 17, 18, 19, ja 20.2 suoritetuissa pommituksissa kaupunki käytännöllisesti katsoen tuhoutui kokonaan. Sodan ajan pommituksissa sai Viipurissa surmansa 60 henkilöä.

Rantala, Pietari Matias

Nuorempi konstaapeli,
Liikkuva poliisikomennuskunta

* 22.3.1914 Kivijärvi

† 22.10.1940 Rovaniemi

Petsamon Jäniskosken suuren vesivoimalan rakennustyöt aloitettiin jo ennen Talvisotaa, ja työ jatkui Moskovan rauhan aikana. Rakennustyömaalla, jossa työskenteli 500–600 henkeä, häiriöitä aiheutti luonnollisesti alkoholin käyttö ja siitä johtuneet lieveilmiöt. Elämä työmaalla oli varsin hurjaa. Tämän johdosta työmaa-alueelle oli määrätty yksi poliisikonstaapeli valvomaan järjestystä. Vaikka tehtäväolosuhteet olivat vaikeat, oli konstaapeli Rantala tottunut työskentelemään vastaavissa olosuhteissa. Hän oli nimittäin aikaisemmin ollut komennettuna Inarin ja Petsamon nimismiespiireihin.

Lokakuun 20 päivänä 1940 Rantala oli ottanut kiinni päihtyneen, Rovaniemeläisen Yrjö Henrik Jussiniemi – nimisen mieshenkilön voimalaitostyömaan läheisyydestä. Rantalan ollessa kuljettamassa miestä säilytystilaan, Jussiniemi tempaisi esiin vaatteisiinsa kätkemänsä puukon ja löi sillä Rantalaa vatsaan. Pahoin haavoittunut Rantala kuljetettiin Rovaniemelle sairaalaan, jossa hän kuitenkin menehtyi vammoihinsa 22.10.1940. Jussiniemi tuomittiin 15.10.1940 elinkaudeksi kuritushuoneeseen.

Pietari Rantala oli tullut Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen 1.4.1938.

Immonen, Eero

Vanhempi konstaapeli,
Lappeenrannan poliisilaitos

* 17.2.1904 Kitee

† 22.12.1940 Lappeenranta

Vuoden toinen surmatyö tapahtui Lappeenrannassa 22.12.1940. Lappeenrannan poliisilaitoksen rikososaston konstaapeli Eero Immonen oli noin kello 21 ollut kävelyllä poikansa kanssa Lappeenrannan keskustassa.

Eräässä kadunkulmassa kaksi mieshenkilöä metelöi humalassa ja esiintyi yleistä järjestystä häiritsevästi. Vaikka Immonen oli vapaalla, hän meni poliisivollisuuksiensa mukaisesti huomauttamaan miehiä asiasta. Miehet lähtivät kävelemään pois päin, mutta melkein välittömästi toinen miehistä, Viljo Villenpoika Innanen, kääntyi ja ampui poistuvaa Immosta kohti käsiaseella. Laukaus meni ohi, mutta Immosen kääntyttyä ympäri, ampui Innanen toisen laukauksen joka osui Immosta rintaan. Laukauksen jälkeen Immonen lähti juoksemaan Innasta kohti ja sai kaadettua tämän maahan. Tässä tilanteessa olivat Immosen voimat kuitenkin loppuneet ja hän oli kuollut. Tapahtumasta mainitaan myös Lappeenrannan poliisilaitoksen historiikissa. Siinä kuitenkin kerrotaan, että ampuja olisi ollut Valtion poliisin väliaikainen etsivä Kotkasta. Poliisimiehessä ja Suomen poliisilehdessä olleiden kirjoitusten mukaan tekijänä oli kuitenkin Terijoelta evakkoon lähtenyt sähköasentaja, Viljo Innanen.

Vanhempi konstaapeli Eero Immonen oli tullut Nuijamaan nimismiespiirin palvelukseen 51.1.1928 ja siirtynyt sieltä Lappeenrannan poliisilaitokseen 1.10.1929.

3. VUOSI 1941

Kuten vuoden 1940 loppua, varjosti vuoden 1941 alkua uuden sodan uhka, joka sitten konkretisoitui Hitlerin Saksan hyökätessä Neuvostoliittoon kesäkuun 22. päivän aamuna. Saksan aseveljenä ja sen rinnalla taisteluun yhtyi myös Suomi, pääasiallisena tarkoituksenaan korjata Moskovan rauhasta aiheutuneet vääryydet.

Poliisikunta lähti innokkaasti palauttamaan Karjalaa ja ehkäpä luomaan silloin varsin suosittua Suur-Suomeakin. Tämä innokkuus näkyi suoraan kaatuneiden tilastoissa, joissa hyökkäysvaiheen osalta esiintyy 68 poliisimiehen nimi. Hyökkäysvaiheen raskautta kuvaa se, että sen aikana kaatui enemmän suomalaisia, kuin kovaksi koetussa Talvisodassa. Vuoden aikana ei säästyttynyt uhreilta myöskään kotirintamalla.

Kanervo, Kaarlo

Vanhempi konstaapeli,
Someron nimismiespiiri

* 8.3.1894 Turku

† 1.5.1941 Somero

Vanhempi konstaapeli Kanervo oli alkuillasta 1.5 käynyt valvomassa järjestystä Somerniemen työväentalossa järjestetyissä iltamissa. Väliajalla hän meni tapaamaan läheisessä Jakkulan kylässä, Hännän talossa asuvaa leskirouvaa.

Leskirouvan lapset eivät hyväksyneet Kanervon ja rouvan tapailua, koska kertomusten mukaan pahansuovat ulkopuoliset olivat kertoneet Kanervosta näille perättömiä tarinoita. Talon 17-vuotias poika, Mikko Linnamäki, oli lausunut jopa uhkauksia Kanervon pään menoksi.

Talon poika ja hänen tuttavansa, työmies Juho Oskari Heinonen olivat päivän mittaan nauttineet alkoholia, ja kun Kanervo oli saapunut taloon, oli

poika yllättänyt tuttavaansa ajamaan tämän pois. Poika oli myös luovuttanut Heinonselke omistamansa pistoolin. Heinonen ja Linnamäki menivät tämän jälkeen sen huoneen ovelle jossa Kanervo ja emäntä oleskelivat. Kun he avasivat huoneen oven, ampui Heinonen mitään sanomatta saman tien tuoilta ylösnoussutta Kanervoa hallussaan olleella pistoolilla rintaan. Kanervo menehtyi välittömästi sydämeen osuneesta luodista. Tapauksen jälkeen Heinonen ja Linnamäki poistuivat paikalta. Mikko Linnamäki saatiin kiinni samana iltana työväentalon iltamista ja hänen tuttavansa Heinonen eräästä Jakkulan kylän kellarista seuraavana aamuyönä.

Kaarlo Kanervo aloitti poliisiuransa vuonna 1.4.1925 Paraisilla. Vuonna 1927 hänet nimitettiin Someron nimismiespiiriin vanhemmaksi konstaapeliksi ja sijoitettiin Somerniemen kylään.

Kiiskinen, Mikko

Vanhempi konstaapeli,
Hyvinkään nimismiespiiri

* 7.3.1888 Salmi

† 12.6.1941 Helsinki

Yöllä 11.6.1941 Hyvinkään poliisikonttorin päivystäjänä toimi konstaapeli Kiiskinen, joka oli myös ainoa poliisimies poliisikonttorilla. Konttorin säilytystiloissa oli säilytettävänä moniin murtoihin syylistynyt Kauko Emil Kauppinen ja toinen mieshenkilö, joka oli epäiltynä ryöstöstä.

Noin kello yksi yöllä, toinen kiinniotetuista soitti poliisikonttorilta piirin ylikonstaapeli Heikkilälle kotiin, kertoen heränneensä ja huomanneensa säilytyshuoneensa oven olevan auki. Samassa huoneessa säilytettynä ollut Kauppinen oli kadonnut ja konstaapeli Kiiskinen makasi verissään ja tajuttomana päivystyshuoneen lattialla.

Heikkilän saavuttua konttorille, oli sinne jo ehtinyt keskustassa varitiokierroksella ollut konstaapeli Hietarinne. Konstaapeli Kiiskinen pääsi

omin voimin nousemaan lattialta päivystyshuoneen sohvalle ja kertoi tapahtumista. Hän oli mennyt pyynnöstä antamaan Kauppiselle vettä ja tupakkaa. Tällöin Kauppinen oli käynyt hänen kimppuunsa ja kuristanut, potkinut sekä lyönyt. Pahoinpitelyn johdosta Kiiskinen oli menettänyt tajuntansa. Kun Kiiskinen sai tarinansa kerrottua, hän menetti uudelleen tajuntansa. Aamujunalla Kiiskinen toimitettiin Helsinkiin Kirurgiseen sairaalaan, jossa hän kuitenkin 12.6 menehtyi päähän saamiinsa vammoihin.

Kauko Kauppinen saatiin kiinni 22.6.1941. Kiinni otettaessa hän yritti vielä paeta, jolloin häntä ammuttiin molempiin jalkoihin ja lonkkaan. Kauppinen kertoi myöhemmin kuulusteluissa seuranneensa Kiiskistä tämän mentyä hakemaan savukkeita päivystyshuoneesta. Päivystyshuoneessa hän oli kuristanut Kiiskistä takaapäin suuttuneena siitä että Kiiskinen oli nuhdellut häntä tupakan pyytämisestä. Käsikähmän yhteydessä hän oli lyönyt Kiiskistä useita kertoja päähän vartiokonttorilla säilytettynä olleella ja käsiinsä saamallaan pienoiskiväärillä.

Mikko Kiiskinen aloitti poliisiuransa 1.6.1918 Uudenkirkon nimismiespiirissä, josta hän Väli rauhan jälkeen siirtyi Hyvinkään nimismiespiiriin 10.6.1940.

Kukkula, Eino

Vanhempi konstaapeli,
Liikkuva poliisikomennuskunta

* 12.12.1910 Tammela

† 15.6.1941 Helsinki

Tapahtumat saivat alkunsa 14.6.1941 Hotelli Hansasta, jonka siivooja oli kuullut huutoa huoneesta 59. Kun siivooja meni ottamaan selkoa huutojen alkuperästä, hänen ohitseensa ryntäsi huoneesta mieshenkilö, joka jatkoi pakokseen kadulle. Huoneesta tavattiin leposohvalla verissään makaava naishenkilö. Paikalle saatiin nopeasti poliiseja ja ambulanssi, jolla naista lähdettiin kuljettamaan sairaalaan. Matkalla tämä kuitenkin menehtyi saamiinsa 28 puukoniskuun ja päässään olevaan ruhjevammaan. Rikospoliisin suorittamissa tutkimuksissa epäillyksi vahvistui Rolf Erik Lagerstam – niminen mieshenkilö, joka oli viikkoa aikaisemmin paennut Sipoon Nikkilässä sijaitsevasta mielisairaalaan. Lagerstamia etsittiin ympäri Helsinkiä poliisin toimesta.

15.6.1941 konstaapeli Eino Kukkula tapasi Lagerstamin erästä Köydenpunojankadun asunnosta. Kun Kukkula oli suorittamassa tälle turvallisuustarkastusta, sieppasi Lagerstam taskustaan puukon, jolla iski Kukkulaa kuolettavasti rintaan. Tämän jälkeen hän iski Kukkulaa vielä 28 kertaa puukollaan, ja pakeni kadulle. Lagerstam jäi kiinni seuraavana päivänä yritettyään ryöstää erään kauppaliikkeen ja puukotettuaan sen myyjätärtä hengenvaarallisesti. Tapahtumapaikan läheisyydessä partioimassa ollut konstaapeli sai miehen pidätettyä.

Liikkuvan poliisikomennuskunnan vanhempi konstaapeli Eino Kukkula tuli Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen 26.4.1933. Tapahtuma-ajankohtana hän oli komennettuna Helsingin poliisilaitoksen rikospoliisiosastoon.

Liukkonen, Aatto Olavi

Nuorempi konstaapeli,
Heinolan poliisilaitos

* 30.10.1914 Sääminki

† 25.6.1941 Heinola

Aatto Liukkonen nimitettiin ylimääräiseksi konstaapeliksi Rantasalmen nimismiespiiriin 1.9.1938. Seuraavaksi tie johti Joutsan nimismiespiiriin, josta hän siirtyi Heinolan poliisilaitokselle 1.9.1939. Miellyttävänä persoonana mainittu Liukkonen oli innokas suojeluskuntalainen ja kuului Heinolan suojeluskuntaan. Urheilua ja erityisesti ammuntaa harrastaneena hän edusti Heinolan poliisilaitosta useissa kilpailuissa. Liukkonen oli perheetön, mutta hän oli vanhan äitinsä ainoa huoltaja.

Saksan hyökättyä Neuvostoliittoon kesäkuun 22. päivänä, Suomi pyritti vielä sivussa aktiivisista hyökkäystoimista. Kun Neuvostoliitto 25.6.1941 pommitti viittätoista Suomen paikkakuntaa, lähes 500 lentokoneella, katsoi Suomi olevansa uudelleen sodassa Neuvostoliittoa vastaan. Yksi pommitetuista asutuskeskuksista oli Heinola. Aatto Liukkonen sai surmansa pommituksessa päivystysvuorossa ollessaan. Hän oli ensimmäinen Jatkosodan aikana surmansa saanut poliisimies.

Kemppinen, Toivo Johannes

Poliisitarkastaja,
Viipurin lääninhallitus

* 7.9.1903 Hiitola

† 27.8.1941 Antrea

Reijonen, Aimo Urho Pellervo

Poliisitarkastaja,
Viipurin lääninhallitus

* 28.8.1902 Virolahti

† 27.8.1941 Antrea

Neuvostoliiton joukot jättivät perääntyessään Karjalan kannakselta, jälkeensä ns. radiopommeja. Pommien laukaisemiseksi soitettiin radioaalloilla tietyntäajusta signaalia, jolloin pommissa ollut vastaanotin räjäytti sen.

Suomalaiset ihmettelivät näitä mystisiä räjähdyksiä, jotka tuhosivat muun muassa Viipurin rautatieaseman. Viipurista löytyneen, ehjän pommin perusteella suomalaiset saivat selville sen toimintaperiaatteen. Tämän johdosta Lahden yleisradioasema lähetti tauotta Säkijärven polkkaa samalla radiotaajuudella, siihen asti kun pommien akut olivat tyhjentyneet. Venäläiset olivat asentaneet radiopommin myös Vuoksen yli johtavaan Kuukau-pin sillan rakenteisiin. Silta oli tärkein leveän joen yli johtava silta pohjoiskannaksella. Koska Viipurin alue oli sotatoimialuetta, olivat läänin poliisitarkastajat Kemppinen ja Reijonen komennettuina sotilashallinnon alaisuus-

teen. Heidän ollessaan tarkastusmatkallaan ylittämässä Kuukaupin siltaa, räjähti radiopommi romahduttaen sillan jokeen ja surmaten molemmat miehet.

Viipurin läänin vt. poliisitarkastaja Aimo Reijonen oli aloittanut poliisiuransa 15.2.1932 nimismiehenä Jääsken nimismiespiirissä. Hänet oli nimetty Viipurin läänin poliisitarkastajaksi IV AKE:n esikuntaan Jatkosodan alettua.

Viipurin läänin entinen poliisitarkastaja Toivo Kemppinen aloitti poliisimiesuransa nimismiehenä 1925. Talvisodan jälkeen hän toimi sisäasiainministeriön edustajana päämajassa, jossa toimessa oli surmansa saadessaan.

Seitaniemi, Jalmari

Etsivä,

Valtiollinen poliisi

* 21.9.1912 Sodankylä

† 6.10.1941 Kolari

Valtiollisen poliisin etsivä, Jalmari Seitaniemi matkusti 29.9.1941 saamansa määräyksen mukaisesti Kolariin. Tehtävänään hänellä oli tutkia paikkakunnalla esiintyneitä metsäkaartiin karkaamisia ja tavoittaa kaartilaisia. Hän oli käynyt Kolarissa syksyn mittaan jo useampaan kertaan tekemässä tutkintatyötä, ja tapaamassa paikkakuntalaisia.

Kun hänestä ei oltu 6. lokakuuta jälkeen kuultu mitään, lähetti Valtiollinen poliisi Kolariin etsiviä ottamaan selkoa tapahtumista. Kävi ilmi, että Seitaniemi oli viimeksi nähty 6. lokakuuta aamulla, jolloin hän oli menossa tapaamaan Pekka Niva-nimistä maanviljelijää. Nivan molemmat pojat olivat armeijaa vältelläkseen lähteneet metsäkaartiin, ja piileskelivät Kolarissa metsään rakennetussa korsussa. Nivan kuulusteluissa kävi ilmi, että toinen hänen pojistaan oli ampunut Seitaniemen.

Seitaniemi oli käynyt jo aikaisemmin kuulustelemassa Nivaa, ja kehottanut tätä paljastamaan, missä tämän pojat piileskelivät. Oli sovittu, että Seitaniemi palaa 7. lokakuuta jatkamaan kuulusteluja. Pekka Niva oli kertonut asiasta pojilleen, joista toinen oli uhannut tappaa etsivän. Suunnitelmastaan poiketen, Seitaniemi oli kuitenkin jo 6. lokakuuta soittanut puhelimella Nivan taloon ja kertonut tulevansa jo samana päivänä. Niva lähti välittömästi tiedon saatuaan kertomaan siitä pojilleen. Toinen pojista, Olavi Niva oli tullut isäänsä vastaan korsulle johtavalla polulla, jolloin isä oli kertonut pojalleen etsivän olevan tulossa. Olavi Niva oli tiedon saatuaan palannut korsulle ja hakenut sieltä hänellä lainassa olleen kiväärin. Pekka Niva oli palannut takaisin talonsa pihaan ja alkanut pilkkoa puita. Hieman tämän jälkeen paikalle oli saapunut myös Seitaniemi, joka oli alkanut kovaääni-

sesti kuulustella isäntää. Hän oli ottanut Pekka Nivasta kiinni ja lähtenyt kuljettamaan tätä kohti taloa. Tällöin kuului laukaus, ja Seitaniemi oli todennut häntä ammutun. Seitaniemi lähti kävelemään kohti Nivan taloa, mutta kaatui kuolleen maahan muutaman metrin päähän puidenpilkkomispaikasta.

Olavi Niva tuli ampumisen jälkeen metsästä kiväärin kanssa katsomaan Seitaniemeä. Sen jälkeen hän lähti korsulle hakemaan veljeään Einoa ja kahta muuta siellä oleskellutta metsäkaartilaista, Pauli Sylvester Hietasta ja Pauli Immanuel Hietasta. Miehet palasivat yhdessä Nivan talolle ja siirsivät Seitaniemen ruumiin metsään, jonne se haudattiin. Hautapaikka naamioitiin kuusennäreillä. Ennen hautaamista miehet ottivat Seitaniemen virka-aseen, repun ja lompakon ja jakoivat lompakossa olleet rahat keskenään. Koska miesten käyttämä korsu sijaitsi lähellä Nivan taloa, he päättivät muuttaa kauempana sijaitsevalle korsulle, Kolarin Venejärvelle. Pauli Sylvester Hietanen pakeni pian tapauksen jälkeen Ruotsiin, ja Pauli Immanuel Hietanen siirtyi yksin itse rakentamalleen korsulle. Olavi ja Eino Niva jäivät Venejärven korsuun. He saivat surmansa 8. marraskuuta 1941, kun heidän korsunsa piiritettiin. Erään kertomuksen mukaan korsun oven läpi oli sisältä ammuttu yksi laukaus, jolloin piirittäjät olivat myös tulittaneet korsun oven läpi viidellä konepistoolilla. Korsusta löytyi muun muassa Seitaniemen pistooli ja reppu. Pauli Hietanen saatiin kiinni kotoaan ja tuomittiin 7 vuoden kuritushuonerangaistukseen avunannosta Seitaniemen murhaan. Myös Pekka Niva sai tuomion samasta syystä.

Jalmari Seitaniemi oli toiminut Valtiollisen poliisin Rovaniemen osastossa etsivänä 7.11.1940 lähtien. Sitä ennen hän oli ollut ylimääräisenä konstaapelina Rovaniemen nimismiespiirissä 13.9–15.10.1941.

Kuusaro, Tauno

Nuorempi konstaapeli,
Tohmajärven nimismiespiiri

* 1.7.1907 Kiihtelysvaara

† 12.10.1941 Tohmajärvi

Tohmajärven suojeluskuntatalolta ilmoitettiin konstaapeli Kuusarolle tapahtumailtana, että talon pihalla on joukko juopuneita sotilaita, jotka pyrkivät väkisin sisälle suljettuun Lotta-kahvilaan. Kuusaro lähti paikalle yhdessä lähellä asuneen ylimääräisen konstaapelin, Vihtori Pajarisen kanssa. Heidän saavuttuaan paikalle, olivat häiriköt jo poistuneet paikalta. Kuusaron ja Pajarisen seistessä suojeluskuntatalon pihalla, kulki tietä pitkin suojeluskuntatalon ohi juopuneita sotilaita. Näistä yksi tuli haastamaan riitaa poliisimiesten kanssa. Kyseessä oli sotamies Keijo Ketolainen, joka väitti Kuusaron aikaisemmin katkaisseensa häneltä solisluun putkaan laitettaessa. Asian selvittämiseksi Kuusaro ehdotti suojeluskuntatalon sisätiloihin menemistä. Pajarinen jäi talon eteiseen odottamaan ja Ketolainen ja Kuusaro menivät sisälle. Heidän päästyään sisälle, tempaisi Ketolainen esiin Mauser-pistoolin, jolla ampui Kuusaroa vatsaan. Kuusaro ryntäsi kiinni Ketolaiseen, jolloin tämä ampui Kuusaroa vielä palleaan ja otsaan. Kuusaro sai laukauksista surmansa.

Konstaapelin poika, Tauno Kuusaro toimi Helsingin poliisilaitoksella ylimääräisenä konstaapelina lyhyen aikaa, 1.3.1930–30.6.1930. Tämän jälkeen hän harjoitti välillä siviiliammattia. Nuoremmaksi konstaapeliksi Tohmajärven nimismiespiiriin hänet nimitettiin 1.6.1933.

Pajarinen, Vihtori

Ylimääräinen konstaapeli,
Tohmajärven nimismiespiiri

* 10.11.1914 Liperi

† 12.10.1941 Tohmajärvi

Vihtori Pajarinen lähti 12.10.1941 illalla yhdessä Tohmajärven nimismiespiirin nuoremman konstaapelin, Tauno Kuusaron kanssa Tohmajärven suojeluskuntatalolle häiriötä selvittämään. Tilanteen jo selvittyä, miehet tapasivat suojeluskuntatalon pihalla sotamies Keijo Ketolaisen, joka alkoi haastaa riitaa Kuusaron kanssa vanhasta virkatoimesta. Kuusaro ehdotti tällöin Ketolaiselle, että asiasta keskusteltaisiin sisällä suojeluskuntatalossa. Kuusaro ja Ketolainen menivät sisälle suojeluskuntataloon ja Pajarinen jäi eteiseen odottamaan että Ketolainen ja Kuusaro saavat vanhan riitansa selvitettyä. Kuultuaan sisältä laukauksia, Pajarinen ryntäsi auttamaan Kuusaroa. Tällöin Ketolainen ampui myös Pajarista kohti laukauksia, joista kaksi osui tätä päähän. Pajarisen kaaduttua maahan, ampui Ketolainen häneen useita laukauksia jolloin hän sai surmansa. Tyhjäksi ammutun Mauser-pistoolin Ketolainen jätti Pajarisen käteen.

Sotamies Ketolainen saatiin kiinni samana yönä ja tuomittiin myöhemmin sota-oikeudessa kuolemaan. Kuulusteluissa hän kertoi syyksi Kuusaron ampumiselle vanhan kaunan ja Pajarisen ampumiselle sen, että tämä oli tullut Kuusaroa auttamaan.

Maanviljelijä ja innokas suojeluskuntalainen, Vihtori Pajarinen oli nimitetty Kuopion lääniin ylimääräiseksi konstaapeliksi liikennettä valvomaan.

4. VUOSI 1942

Vuoden alussa suomalaiset joukot valtasivat takaisin Suomenlahdella sijaitsevan Suursaaren. Muilla rintamilla linjat vakiintuivat, ja alkoi kaksi ja puoli vuotta kestänyt asemasotavaihe. Neuvostoliittolaiset joukot suorittivat keväällä läpimurtoyriytyksiä Syvärillä ja Kiestingin suunnalla, mutta molemmat hyökkäykset torjuttiin. Rintamapalveluksessa olleista poliisimiehistä suurin osa siirrettiin sotapoliisiyhtymiin tai vallatuille alueilla paikallishallinnon edustajiksi. Poliisimiesten siirron perusteeksi mainittiin se, etteivät sotapoliisijoukot olleet kyllin ammattitaitoisia ennen poliisimiesten niihin sijoittamista. Myös sotatoimiyhtymien rikostutkinta oli heikoissa kantimissa.⁶

Kotirintaman tapahtumia leimasivat desanttien toiminnan aktivoituminen ja sen johdosta myös poliisin toimintaa oli tehostettava. Desantteja kiinni otettaessa sai surmansa kaksi poliisimiestä ja seitsemän haavoittui. Rautatieliikenteen kasvu bensiinin säännöstelyn ja rintamalomalaisliikenteen lisääntyttyä, teki selväksi sen, että junaliikennettä on valvottava. Tähän tehtävään perustettiin Erillisen sotapoliisiosaston alaisuuteen rautatiepartioita ja asemakomennuskuntia. Näiden komennuskuntien ytimen muodostivat rintamapalveluksessa olleet poliisimiehet tai liikkuvan poliisikomennuskunnan miehet, jotka olivat välirauhan aikana valvoneet Hangon ja Neuvostoliiton rajan välistä junaliikennettä. Poliisimiehet liikkuivat junissa ja asemilla poliisin virkapuvussa. Junapartioiden tehtäviä oli muun muassa järjestyksen ylläpito junissa ja matkustajien matkustuslupien tarkastaminen.⁷ Junapartioissa toimiviin poliisimiehiin kohdistui sodan aikana useita väkivallantekoja ja junapartioissa sai sodan aikana surmansa ainakin kaksi poliisimiestä. Erillisen sotapoliisiosaston tehtävänä oli lisäksi valvoa maantieliikennettä. Erillinen sotapoliisiosasto muodostikin tärkeän reservin paikallispoliisille omilla toiminta-alueillaan.

---

⁶ Tuija Hietaniemi, *Jatkosodan poliisitoiminta, Jatkosodan pikkujättiläinen*

⁷ Sama teos

**Talonen, Armas Kaarle
Vihtori**

Vanhempi konstaapeli,
Liikkuva poliisikomennuskunta

* 11.7.1915 Ähtäri

† 26.4.1942 Airaksela

Armas Talonen otti osaa taisteluihin rintamajoukoissa Talvisodassa ja Jatkosodan alussa. Hänet siirrettiin monen muun poliisimiehen tavoin rintamajoukoista Erillisen sotapoliisiosaston alaisuudessa toimineeseen asemakomennuskuntaan.

Junapartioiden ja asemakomennuskuntien perustamiseen oli syynä se, että sota-ajan olosuhteissa junassa matkustavien valvonta koettiin välttämättömäksi. Erityisesti matkustajien matkustuslupien ja henkilöllisyyden tarkastaminen oli poikkeusoloissa tärkeää. Junahenkilökuntaa ei ollut riittävästi tähän tehtävään, eikä heillä ollut siihen tosiasiallista toimivaltaa. Junapartioihin komennettiin vuonna 1942 200 rintamajoukoissa palvelutta poliisimiestä. Talosen sijoituspaikaksi tuli Kuopio, josta käsin hänen tuli valvoa järjestystä junissa ja asemilla. Talonen sai surmansa junassa lähellä Kuopiota, Kurkimäen ja Airakselan asemien välillä, juopuneen sotilaan puukottamana.

Armas Talonen oli tullut Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen vuonna 1938.

Harju, Eero Kalle Ilmari

Nuorempi konstaapeli

Sodankylän nimismiespiiri

* 1.11.1915 Luhanka

† 13.5.1942 Sodankylä

Vuoden 1941 kesäkuusta vuoden 1945 huhtikuun loppuun Lapin alueella toimi saksalainen 20. Vuoristoarmeija. Neuvostoliitto pudotti lentokoneista Lappiinkin desantteja heti sodan alusta lähtien. Desanttien tehtävänä oli Lapissa ottaa selvää saksalaisten liikkeistä ja vahvuuksista. Nämä desantti-ryhmät olivat pieniä ryhmiä tai yksittäisiä sotilaita. Lapissa oli tuolloin vahva kommunistisen ideologian kannatus, ja monet henkilöt avustivat desantteja vapaaehtoisesti. Desantteja pudotettiin sodan aikana Suomen alueelle n. 450, ja heistä suomalaiset saivat kiinni 368. Lisäksi Lapissa ja Itä-Suomen kunnissa toimi neuvostoliittolaisia partisaanijoukkoja, jotka hyökkäsivät suojaattomiin suomalaisiin erämaakyläin. Uhreina olivat pääasiassa vanhuksset, naiset ja lapset.⁸ Kansainvälinen oikeus ei ole koskaan tuominut tai edes käsitellyt näitä suomalaisen siviiliväestöön kohdistuneita terroritekoja.

Sodankylän Petkulan kylä sijaitsee n. 30 kilometriä pohjoiseen Sodankylän kirkonkylältä. Petkulan kylässä, Kitisen joen varrella, sijaitsi eräs talo, jonka isäntä oli kansalaissodassa kuulunut punakaartiin. Kansalais sodan jälkeen isäntä oli muuttanut pohjoiseen, aloittamaan uutta elämää. Petsamon tien varressa, lähellä Petkulan kylää sijaitsi neuvostodesanttien liikenteen tarkkailupaikka. Tarkkailupaikalla vakoilleet kaksi neuvostoliittolaista kävivät hakemassa edellä mainitusta talosta muun muassa maitoa. Kommunistien maanalaiset verkostot välittivät tehokkaasti tietoa Neuvostoliittoon koko sodan ajan, joten isännän neuvostomyönteisyys oli varmasti

⁸ Maanpuolustuskorkeakoulun Historian laitos, *Jatkosodan historia*, 6. osa

rajan takana tiedossa. Pahaksi onneksi talon emäntä oli ollut hieman hölösuinen, ja näin tieto desanteista kulkeutui myös viranomaisten korviin.

Sodankylän nimismiespiiristä asiaa tutkimaan lähetettiin nuorempi konstaapeli Eero Harju, kahden muun miehen kanssa. Miehet olivat tavoittaneet desantit Kitisen joen itäpuolella, lähellä Petkulan kylää. Tällöin desantit olivat onnistuneet ampumaan Harjun. Toinen desanteista oli saanut surmansa ja toinen oli saatu elävänä kiinni.

Tapahtumasta ei yllättäen löytynyt poliisilehdistöstä minkäänlaista mainintaa. Tapahtumakuvaus perustuu erään veteraanin kertomukseen, jonka hän oli sodan jälkeen kuullut. Asiaa ei ole hänen kertomansa mukaan paljoakaan sodan jälkeen Sodankylässä puitu.

	<p>Soikkeli, Arvi Olavi Vanhempi konstaapeli Liikkuva poliisikomennuskunta</p> <p>* 16.6.1916 Kurkijoki † 29.8.1942 Helsinki</p>
--	---

Kuten monen muunkin poliisimiehen sodanaikana, myös Arvi Soikkelin kohtaloksi tuli kaatua pommituksessa.

Vuoden 1942 aikana Helsinkiin kohdistui 16 pommitusta, pääasiallisesti yöaikaan. Yöllä 29.8.1942 klo 3.17 pommin sirpale surmasi vartiovuoroaan suorittavan konstaapeli Soikkelin. Helsingin pommituksissa aiheelliset vahingot vuonna 1942 olivat vähäiset, pommien sytyttäminä aiheutui ainoastaan kuusi tulipalooa. Surmansa sai kuitenkin 61 henkilöä ja 73 haavoittui.⁹ Helsingin ilmapuolustus ei ollut vielä vuonna 1943 vuoden 1944 tasolla. Tällöin tapahtuivat niin kutsutut ”Stalinin rauhanpommituk-

---

⁹ Jatkosodan pikkujättiläinen

set”. Tuolloin Helsingin ilmapuolustus sai torjuntavoiton hyökkävistä neuvostokoneista.

	<p>Pikkarainen, Seth</p> <p>Nuorempi konstaapeli, Oulun poliisilaitos</p> <p>* 25.10.1899 Vuolijoki</p> <p>† 17.10.1942 Oulu.</p>
---	--

Konstaapeli Pikkarainen oli määrätty 26. toukokuuta 1942 ottamaan kiinni mielisairaalasta karannutta potilasta. Pikkarainen meni tarkistamaan potilaan asuntoa. Mielisairas oli kuitenkin piiloutunut asuntoonsa ja piilostaan hyökkäsi Pikkaraisen kimppuun. Kamppailun kestäessä hän löi Pikkaraista puukolla. Pikkarainen kuljetettiin välittömästi sairaalaan, mutta hän kuoli vammoistaan johtuneeseen jälkitautiin 17.10.1942.

Seth Pikkarainen nimitettiin Oulun poliisilaitokseen ylimääräiseksi konstaapeliksi 1940, jossa toimessa hän oli Talvisodan loppuun saakka. Aikaisemmin hän oli toiminut poliisina mm. Kajaanissa. Maaliskuussa 1942 hänet nimitettiin uudelleen Oulun poliisilaitokseen. Hän otti osaa Talvisotaan ja Jatkosotaan rintamajoukoissa, joista sai ikänsä perusteella vapautuksen helmikuussa 1942.

Koskimaa, Leevi

Komisario,
Lahden poliisilaitos

* 1.12.1901 Parkano

† 13.12.1942 Lahti

Lahden seudulle oli pudotettu lentokoneesta desantteja, joiden tehtävänä oli välittää sotilaallisesti tärkeää tietoa Neuvostoliittoon sekä valmistella ja suorittaa sabotaasitoimintaa Suomea vastaan. Yleensä nämä desantit olivat suomalaiskommunisteja, jotka olivat joko ennen sotaa tai sodan aikana loikanneet Neuvostoliittoon.

Iltopäivällä 13. joulukuuta, Lahden pohjoispuolella Soltinjärven lähellä metsästämissä olleet kolme miestä ilmoittivat poliisille nähneensä metsässä kaksi suomalaiseen sotilaspukuun pukeutunutta miestä. Lahden poliisilaitokselta lähetettiin komisario Koskimaa, ylikonstaapeli Laurila ja konstaapeli Vaittinen ottamaan asiasta tarkempaa selkoa. Heihin liittyivät myös ilmoituksen tehneet metsästäjät. Metsässä oli runsaasti jälkiä, jonka johdosta miehet hajaantuivat pienempiin etsintäryhmiin. Komisario Koskimaa joutui eroon muista etsijöistä seuratessaan eräitä jalanjälkiä. Tällöin piilossa ollut desantti; Matti Aleksander Lång, ampui häntä kiven takaa pistoolilla rintaan. Laukauksen johdosta Koskimaa sai välittömästi surmansa.

Ampumisen jälkeen Lång pääsi pakenemaan, vaikka etsintöihin valjastettiin sotilaspoikia myöten kaikki irrotettavissa oleva voima. Lång onnistui pakoilemaan tiiviistä etsinnöistä huolimatta Lahden seudulla paikallisten kommunistien avustamana 10 kuukautta. 1.10.1943 hänet jäljitettiin Frans ja Elin Enroosin taloon, Lahden Kilpiäisten kaupunginosaan. Paikalle lähetettiin Valpon, päämajan valvontaosaston ja suojeluskunnan miehistä koottu, lähes 40 miehen kokoinen joukko. Lång teki ankaraa vastarintaa käsiasein ja käsikranaatein. Långin pyrkiessä talosta juosten karkuun, hä-

neen osui konepistoolisuihku, halvauttaen hänen alaruumiinsa. Lång kuoli saamiinsa vammoihin Hämeenlinnan keskusvankilassa 25.10.1943.

Leevi Koskimaa aloitti poliisiuransa vuonna 1.6.1923, jolloin hänet nimitettiin Lahden poliisilaitoksen järjestysosastoon. Hän oli välillä siviili-tehtävissä, mutta palasi lääninrikosetsiväksi kieltolakia valvomaan. 1930 luvun alussa hänet nimitettiin ylikonstaapeliksi Hollolan nimismiespiiriin. Sieltä hän siirtyi vuonna 1932 Lahden poliisilaitokselle, sen rikososaston ylikonstaapeliksi. Lahden poliisilaitoksen nuoremaksi komisarioksi hänet nimitettiin 11.2.1941.

Ritala, Frans Oskar Johannes

Vanhempi konstaapeli,
Pöytyän nimismiespiiri

* 28.7.1902 Pori

† 15.12.1942 Yläne

Joulukuun 15. päivänä vanhempi konstaapeli Frans Ritala ja ylimääräinen konstaapeli Kaarlo Haavisto menivät etsimään sotilaskarkuri Uuno Jorma Kalevi Tuomista tämän kotoa, Yläneen pitäjän Otsolan kylän Vesalan tilalta.

Tuominen oli piiloutuneena erääseen talon makuuhuoneeseen, jossa ei ollut valoa. Ritalan astuessa tähän kamariin, Tuominen ampui Ritalaa hallussaan olleella taskuaseellaan päähän. Ritala sai heti surmansa ja Tuominen pääsi pakenemaan. Tuomisen isä oli ollut tietoinen poikansa oleskelusta paikkakunnalla jo aikaisemmin, mutta kertomansa mukaan ei ollut uskaltanut asiasta kertoa pojan uhkailtua, ettei häntä elävänä kiinni oteta. Tuominen saatiin kiinni 19.3.1943 Säskylän pitäjän Löytyneen kylästä, Kalle Verner Lehtosen saunarakennuksesta. Saunasta pidätettiin myös toinen sotilaskarkuri. Syntyneessä laukaustenvaihdossa Tuominen haavoitti Liikku-

van poliisikomennuskunnan konstaapelia, Yrjö Hongistoa käteen ja kylkeen. Myös Tuominen haavoittui jalkaansa.

Frans Ritala oli nimitetty Pöytyän nimismiespiiriin 1.11.1927 ja sijoituspaikkanaan hänellä oli Yläne.

	<p>Innanen, Viljo Vanhempi konstaapeli, Liikkuva poliisikomennuskunta</p> <p>* 9.7.1909 Parikkala</p> <p>† 23.12.1942 Helsingin pitäjä</p>
---	---

Valtiollinen poliisi pyysi 23.12.1942 Liikkuvalta poliisikomennuskunnalta virka-apua kuuluisan desantin; Veikko Henrik Pöystin, kiinnisaamiseksi.

Pöysti oli jäljitetty Tikkurilaan, Hiekkaharju-nimiseen keskeneräiseen huvilaan. Komisario Rudolf Hagmanin johdolla paikalle lähti Liikkuvasta poliisikomennuskunnasta 13 miestä. Heidän lisäksi paikalle saapui Valtiollisen poliisin etsiviä. Poliisimiehet ampuivat huvilaan kyynelkaasupanoksia saadakseen Pöystin ulos rakennuksesta. Pöysti ryhtyi kuitenkin ampumaan poliiseja rakennuksen ikkuna-aukoista, haavoittaen komisario Hagmania leukaan. Tulitaistelun alkuvaiheessa myös Innanen sai osuman päähänsä, saaden välittömästi surmansa. Lisäksi laukaustenvaihdossa haavoittuivat konstaapeli Artturi Risku päähän ja olkapäähän sekä etsivä Yrjö Kalmiala reiteen. Piiritys kesti yli kaksi tuntia ja molemmat puolet ampuiivat toisiaan piiput kuumina. Esimerkiksi poliisimiesten ammuskulutus oli 1300 patruunaa. Illan pimetessä Pöysti yritti pakoan rakennuksesta revittyään ikkunalaudoituksen eräästä ikkuna-aukosta. Hän yritti juosta poliisiketjun läpi läheiselle pellolle, mutta tällöin häneen osui monelta suunnalta useita konepistoolin luoteja. Pöysti haavoittui pahoin, mutta jatkoi poliisimiesten tulittamista kehottaen näitä tulemaan lähemmäs. Tällöin poliisit ampuivat häntä vielä uudelleen, osuen. Ennen kuolemaansa Pöysti yritti

vielä pistellä puukolla rintaansa, mutta hänen voimansa ehtyivät. Haavoittuneet poliisimiehet toipuivat myöhemmin saamistaan vammoista.

Viljo Innanen oli tullut Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen 4.4.1932. Hyvän kuvan tuolloisesta Liikkuvan poliisikomennuskunnan toiminnasta ja sen tehtävistä antaa se, että Innanen oli toiminut komennettuna Ruokolahdella, Viipurissa ja Helsingin poliisilaitoksen rikososastossa. Liikkuva poliisikomennuskunta oli näin ollen todellinen poliisireservi, mihin tarkoitukseen se oli aikoinaan osittain suunniteltukin.

5. VUOSI 1943

Kolmantena Jatkosotavuotena, kävi yhä selvemmäksi, että Saksa tulee häviämään sodan. Alkuvuodesta Stalingradissa tapahtunut Saksan 6. armeijan romahtaminen oli tästä selvä merkki. Suomen rintamalla jatkui asemasota linnoitustöineen, eikä vuoden aikana Suomen ja Neuvostoliiton välisillä rintamilla tapahtunut oikeastaan mitään merkittävää.

Kotirintamalla säännöstely tiukentui entisestään ja se aiheutti poliisille entistä enemmän harmaita hiuksia valvontavelvollisuuden lisääntyessä entisestään. Ongelmia aiheuttivat edelleen juopottelu ja siihen liittyvä väkivalta, omaisuusrikosten määrän kasvu edelleen, kotimaiset kommunistit, vihollisen tuhoamispartiot sekä desantit ja metsäkaartilaiset. Vuoden aikana palveluksessa surmansa sai neljä poliisimiestä ja rintamalla kaatui yksi poliisimies. Lisäksi rintamalla saamiinsa haavoihin menehtyi yksi poliisimies, Mannerheim-ristin ritari, ylimääräinen konstaapeli Jalmari Manninen. Hän oli ainoa poliisikunnasta nimitetty ritari.

Ahlqvist, Yrjö

Vanhempi konstaapeli,

Turun poliisilaitos

* 13.6.1902 Perniö

† 17.2.1943 Hiirola

Yrjö Ahlqvist komennettiin rintamajoukoista rautatiekomennuskuntaan suorittamaan junapartiointia lisääntyneiden järjestyshäiriöiden ja tarkkailutehtävien vuoksi.

17.2.1943 hänen tehtävänsä oli erään sotapoliisin kanssa tarkastaa Pieksämäeltä Mikkeliin klo 17 kulkevan junan. Tarkastusta suorittaessaan miehet tapasivat eräästä vaunusta humalaisen, Åke Sundqvist-nimisen sotilaan, joka oli kotoisin Tikkurilasta. Sundqvist oli voimakkaasti päihtynyt ja

hänellä oli hallussaan viinapullo, jonka sotapoliisi otti pois ja vei sen konduktöörivaunuun. Hetken kuluttua Sundqvist tuli konduktöörivaunuun vaatimaan viinapulloaan takaisin. Sotapoliisi ei pulloa antanut, ja Sundqvist palasi takaisin omaan vaunuunsa. Jonkun ajan kuluttua Sundqvist saapui jälleen konduktöörivaunuun ja pyysi Ahlqvistiltä pulloa takaisin. Tähän Ahlqvist ei suostunut. Tällöin Sundqvist tempaisi taskustaan esiin puukon, jolla viilsi Ahlqvistiä kaulavaltimoon, tämän saadessa surmansa melkein välittömästi. Sotapoliisi kävi Sundqvistiin kiinni, mutta tämä iski miestä kolme kertaa puukollaan päästen siten karkuun. Sundqvist hyppäsi tapah-tuman jälkeen ulos liikkuvasta junasta ja pakeni, mutta ilmoittautui myöhemmin itse Mikkelin poliisilaitokselle. Sundqvist tuomittiin tekonsa vuoksi kuolemanrangaistukseen.

Yrjö Ahlqvist oli tullut Turun poliisilaitoksen palvelukseen 1.4.1925.

	<p>Håkansson, Nils Åke</p>
	<p>Etsivä,</p>
	<p>Valtiollinen poliisi</p>
	<p>* 20.12.1900 Vaasa</p>
	<p>† 11.3.1943 Helsinki</p>

Valtiollinen poliisi oli useita kuukausia tutkinut sabotaasitoimintaa, johon olivat syyllistyneet Uudenmaanläänin Pyhäjärvellä ja Helsingissä piileskelleet ”metsäkaartilaiset”.

Tutkimuksissa oli käynyt ilmi, että eräs näistä metsäkaartilaisista; Martti Jalmari Koivistoinen oleskeli Helsingissä eräässä asunnossa. 6.1.1942 asunnolle lähetettiin valtiollisen poliisin etsivät Nils Håkansson ja Tuure Lammentaus. Koivistoinen tavattiin asunnosta, ja muiden siellä olleiden kanssa kuljetettiin Valtiollisen poliisin toimipaikkaan. Kun kiinnisaatua Koivistoista oltiin ottamassa ulos autosta, tempaisi esiin kätke-mänsä pistoolin ja ampui sillä Håkanssonia vatsaan ja jalkoihin. Seuraa-

vaksi hän ampui Lammentausta, osuen tätä rintaan. Lisäksi Koivistoinen ampui poliisiauton kuljettajaa kohti, muttei osunut. Koivistoinen pakeni juosten paikalta, ja ampui vielä sattumalta vastaan tullutta, vartiokierrosta suorittanutta Helsingin poliisilaitoksen tarkastuskonstaapeli Yrjö Sireniä kaksi kertaa rintaan. Koivistoinen pääsi pimeään turvin pakenemaan. Hänet saatiin kiinni seuraavan päivän iltana. Kiinniottotilanteessa syntyneessä laukaustenvaihdossa hän haavoittui itse.

Haavoittuneet poliisimiehet kuljetettiin sairaalaan, jossa todettiin Sirenin ja Lammentauksen vammojen olevan lieviä. Nils Håkansson sen sijaan oli haavoittunut vaikeasti ja kuoli vatsaansa osuneen laukauksen seurauksena sairaalassa seuraavana vuonna.

Nils Håkansson oli tullut silloisen Etsivän keskuspoliisin pääosaston palvelukseen jo vuonna 1922. Myöhemmin Etsivä keskuspoliisi muuttui nimeltään Valtiolliseksi poliisiksi.

Suominen, Frans Mauri

Vanhempi konstaapeli,

Turun poliisilaitos

* 15.1.1899 Noormarkku

† 7.4.1943 Turku

Turun poliisilaitoksen ratsastavanosaston vanhempi konstaapeli Frans Suominen oli ratsupartiossa yhdessä konstaapeli Martti Tuomen kanssa Turun Pohjolan kaupunginosassa.

Tällöin he olivat tavanneet 19.30 aikaan Röntämäenkadulla humalaisen teurastajan, Taavi Tuomaalan. Kun Suominen ja Tuomi olivat ottamassa Tuomaalaa juopumuksen ja häiriökäyttäytymisen vuoksi kiinni, alkoi tämä ampua poliisimiehiä kohti hallussaan olleella käsiaseella. Yksi luodeista osui Suomista päähän, aiheuttaen välittömän kuoleman. Poliisien vastatessa tulitukseen, osui myös Tuomaalaan kolme luotia. Tuomaala oli

tunnettu salakuljettajana kieltolain aikaan ja myös väkivaltaisesta luonteestaan. Hänet oli tuomittu vankeuteen aikaisemmin virkavallan vastustamisesta, luvattoman aseiden hallussapidosta ja muista rikoksista. Voitaisiin siis sanoa, että Tuomaala oli poliisin ja varmuudella myös Suomen ”vanha tuttu”.

Frans Suominen oli tullut Porin poliisilaitoksen palvelukseen 1921 ja siirtyi sieltä rajavartiolaitoksen ja Turun palokunnan kautta Turun poliisilaitokselle 1.5.1926.

	<p>Lindroos, Einar August</p>
	<p>Nuorempi konstaapeli, Porvoon poliisilaitos</p>
	<p>* 17.8.1911 Porvoo</p>
	<p>† 20.4.1943 Porvoo</p>

Einar Lindroos oli huhtikuun 16. päivänä klo 23.10 tavannut Porvoon Nikolainkadulla juopuneen sotamiehen.

Konstaapeli Lindroosin oli ryhtynyt puhuttelemaan provosoivasti ja uhkaavasti käyttäytynyttä sotamiestä. Tällöin oli sotamies yrittänyt lähteä karkuun. Lindroos lähti miehen perään ja yritti ottaa tämän kiinni. Kiinniottilanteessa mies oli tempaissut esiin puukon, jolla iski Lindroosia vatsaan. Lindroos kuoli saamiinsa vammoihin 20.4.1943 sairaalassa.

Lindroos oli tullut Porvoon poliisilaitoksen palvelukseen 1.11.1942, vt. nuoremmaksi konstaapeliksi.

6. VUOSI 1944

Vuotta 1944 leimasivat alkuvuodesta tapahtuneet Helsingin ”rauhanpömitukset” ja salaisesti Neuvostoliiton kanssa käydyt aseleponeuvottelut. Kesäkuun 10. päivänä Neuvostoliitto aloitti Karjalan kannaksella suurhyökkäyksen, joka mursi suomalaisten puolustuslinjat. Maaselän kannaksella ja muilla rintamilla hyökkäys alkoi n. kaksi viikkoa myöhemmin.

Vihollisen hyökkäykset saatiin kaikilla rintamilla pysäytettyä elokuun puoleenväliin mennessä. Suomen ja Neuvostoliiton välillä astui voimaan välirauhansopimus 4.9.1944. Tämän sopimuksen nojalla suomalaisten oli ajettava Lapista siellä olleet saksalaiset. Lapin sota alkoi. Poliisille ongelmia tuottivat rintamilta kotiutuneet sadattuhannet sodan raaistamat ja tylsistyttyvät miehet. Lisäksi oman lisänsä toi Valvontakomissio, ja sen aikaansaamat reaktiot kansalaisissa ja poliisikunnan sisällä.

Vuoden 1944 aikana sai palveluksessa surmansa viisi poliisimiestä ja lisäksi rintamalla kaatui tai haavoihinsa kuoli kaksi poliisimiestä. Rintamalla kaatuneiden poliisimiesten vähäiseen määrään on selityksenä se, että sotaväessä olevat poliisimiehet oli sijoitettu sotilaspoliisiin, asema- ja rautatiekomennuskuntiin sotavuosien aikana.

Salonkoski, Lauri Adolf

Etsivä,

Valtiollinen poliisi

* 20.7.1891 Porin mlk

† 29.2.1944 Helsinki

Valtiollisen poliisin tutkintovankilassa säilytettiin Valpon ja Päämajan tutkintatoimiston pidättämiä henkilöitä kuulustelujen ajan. Valtiollinen poliisi oli Jatkosodan aikana toiminnallisesti alistettuna Päämajan tiedustelujaoston päällikön alaisuuteen.

Helmikuun 27. päivän aamuna tutkintovankilan vartijana oli etsivä Lauri Salonkoski. Kun toisessa osassa taloa sijainneesta Valpon päiväystyshuoneesta oli yritetty soittaa tutkintovankilaan, ei sinne saatu yhteyttä. Tällöin olivat paikalla olleet etsivät menneet tutkimaan tilannetta. Päästyään sisälle tutkintovankilan ensimmäiseen kerrokseen, he olivat havainneet sen lattialta kuolleena erään kiinniotetun, ampumahaava päässä ja pistooli kädessään. Yläkerran vessasta oli kuulunut kolkutusta, ja etsivien avattua ulkoapäin lukitun oven, he olivat tavanneet sieltä päästään verta runsaasti vuotavan etsivä Salonkosken. Salonkoski oli ollut tajuissaan ja toistanut, ettei hänellä ole mitään hätää. Salonkoski toimitettiin SPR:n sairaalaan, jossa hän menehtyi kallovamman.

Tapahtumienkulku selvisi Salonkosken ja toisten tutkintovankien kuulusteluissa. Ampumahaavaan kuollut tutkintovanki; saksalainen korpraali Karl Otto Schnee, oli jäänyt kiinni paperittomana ratsiassa 25. helmikuuta. Hän oli pyytänyt noin kello 11.30 Salonkoskea päästämään itsensä vessaan, jonka Salonkoski oli tehnytkin. Tällöin Schnee oli käynyt Salonkosken kimppuun aikaisemmin piilottamaansa emalilautasella. Salonkosken otsaan oli tullut kaksi avohaavaa ja hänen kallonsa oli murtunut. Schnee oli ottanut puolitajuttomalta Salonkoskelta vankilanavaimet ja virka-aseen sekä lukinnut tämän vessaan. Sen jälkeen Schnee oli yrittänyt avata vankilan ulko-ovea, mutta avain oli katkennut lukkoon. Schnee oli tämän jälkeen ampunut itseään päähän Salonkosken virka-aseella.

Lauri Salonkoski oli aloittanut poliisiuransa Ulvilan nimismiespiirissä vuonna 1913. Vuonna 1926 hän tuli Etsivän keskuspoliisin palvelukseen.

Vaittinen, Adolf

Nuorempi konstaapeli,
Tampereen poliisilaitos

* 11.6.1904 Parikkala

† 17.4.1944 Tampere

Adolf Vaittinen oli kotoisin luovutetusta Karjalasta, mutta ei kuitenkaan useiden muiden tavoin perheineen palannut sinne takaisin jatkosodan sytyttyä. Vaittinen oli työskennellyt ennen Talvisotaa noin puoli vuotta varapoliisina Viipurin läänissä, mutta hänen varsinaisen ammattinsa oli viilaaja. Hän hakeutui Tampereen poliisilaitoksen palvelukseen ainoastaan 9 kuukautta ennen kuolemaansa, heinäkuussa 1943. Vaittista jäi kaipaamaan vaimo ja viisi alaikäistä lasta.

Adolf Vaittisen kuolemaan päättyneet tapahtumat käynnistyivät perjantaina, 14. huhtikuuta. Tällöin surmattiin verstaassaan, Pirkkalan valtatie 16:ssa, kuuromykkä suutari Anton Wilhelm Lehtinen. Tampereen poliisilaitos järjesti lauantaina, 15. huhtikuuta, partioita haeskelemaan murhamiestä ja sulkemaan kaupungista ulos johtavia teitä. Yhden partiojohtajaksi määrättiin vt. poliisikonstaapeli Adolf Vaittinen ja tehtävänä oli tarkastaa kulkijoita Lempäälään johtavalla maantiellä. Klo 21.45 partio pysäytti kaksi miestä, joiden henkilöllisyyttä ryhdyttiin selvittämään. Tällöin toinen miehistä tempaisi esiin käsiaseen taskustaan ja ampui konstaapeli Vaittista vatsaan. Pimeyden turvin miehet onnistuivat pakenemaan juosten paikalta. Adolf Vaittinen kuoli saamiinsa vammoihin 17.4.1944 Hatanpään sairaalassa.

Vaittisen surmaaajat eivät liittyneet mitenkään suutari Lehtisen ryöstömurhaan, vaan he olivat Neuvostoliiton maahan vakoojiksi lähettämiä suomalaiskommunisteja, eli desantteja. Tarkemmissa tutkimuksissa miehille saatiin myös nimet: Eino Johannes Laakso, s. 30.10.1907 Tampereella ja Roy Mäkelä, s. 1921 Detroitissa. Koskaan ei ole tarkasti selvitetty, kumpi

miehistä ampui kohtalokkaan laukauksen, koska toinen epäillyistä, Roy Mäkelä siirtyi takaisin Neuvostoliittoon vuonna 1947. Näin ollen Laakso ja Kivelä eivät koskaan joutuneet vastaamaan tekemisistään oikeuden edessä, ja Adolf Vaittisen murha on edelleen vailla lainmukaista päätöstä. Eino Laakso loi sodan jälkeen mittavan poliittisen uran SKDL:n riveissä Suomessa. Roy Mäkelä olisi voitu saattaa edesvastuuseen suorittamastaan veriteosta heti sodan jälkeen, koska hän siirtyi takaisin Neuvostoliittoon vasta vuonna 1947.

Konstaapeli Vaittisen murha aiheutti pienen skandaalin vuonna 1945, kun Kauppalehden päätoimittaja kertoi pääkirjoituksessaan Eino Laakson toimivan Valpon valvontaosaston päällikön apulaisena. Päätoimittaja sai 4000 markan sakkorangaistukseen herjauksesta. Desanttien toimia puolusteltiin sodan jälkeen sillä, että he suorittaessaan rikollisia tekojaan, olivat toimineet liittoutuneiden asiassa fasismia vastaan. Se, että samalla he syylistyivät maanpetokseen ja sen yhteydessä tehtyihin murhiin, ei sodan jälkeisessä poliittisessä ilmastossa ollut tuomittava rikos. Poliittinen asennoituminen sisä- ja ulkopoliitikassa sodan jälkeen aina 1980-luvulle asti, ei katsonut hyvällä näiden ”sodanvastustajien” tekojen tuomitsemista.

Mannström, Karl Runar

Nuorempi konstaapeli,
Porvoon poliisilaitos

* 17.5.1913 Kokkola

† 21.6.1944 Kurkijoki

Karl Mannström oli monen muun poliisimiehen tavoin komennettuna rintamajoukoista asemakomennuskuntaan ja hänen sijoituspaikkanaan oli Kurkijoen pitäjässä sijaitseva Elisenvaaran asema.

Vihollinen pommitti 20.6.1941 44 koneella Elisenvaaran asemaa, Pommikoneiden suojana olleet saattohävittäjät myös ampuivat konekivääreillä ja tykeillä asemalla ja sen lähistöllä olleita. Elisenvaara oli tärkeä rautateiden solmukohta, ja kyseisenä päivänä sinne oli seisahtuneena kaksi Kannaksen evakoita kuljettanutta junaa, yksi sotilasjuna ja vielä aikataulun mukaisia junia. Pommituksissa sai surmansa 134 naista, miestä ja lasta ja haavoittui 136 henkeä.¹⁰ Kuolleiden tarkkaa lukumäärää on vaikeaa päätellä, koska asemalla oli niin paljon väkeä, ja koko asemanympäristö tuhoutui pahoin. Elisenvaaran pommitus oli pahin yksittäinen pommitus siviiliuhrien kannalta Suomessa, koko toisen maailmansodan aikana. Pommituksessa sai surmansa myös Karl Mannström, joka haavoittui kuolettavasti rautatieasemalla, vartiopaikkansa läheisyydessä. Hän kuoli seuraavana päivänä haavoihinsa 19. Sotasairaalassa.

Karl Mannström aloitti poliisiuransa Hangon poliisilaitoksella. Kun Hanko Talvisodan rauhanteon jälkeen Hangosta tuli osa Neuvostoliittoa ja Mannström siirtyi Porvoon poliisilaitokseen. Siellä hän palveli 18.6.1941 asti, jolloin hänet kutsuttiin armeijaan monen muun poliisin tavoin.

---

¹⁰ Katso lisätietoa osoitteesta: http://www.kurkijoki.fi/kylat/elisen03/elis_v_pomm.html

Lumijärvi, Valdemar

Nuorempi konstaapeli,
Helsingin poliisilaitos

* 19.1.1907 Pietari

† 7.12.1944 Helsinki

Poliisi sai hälytyksen 7.12.1944 klo 0.40, että kaksi miestä oli murtautunut Vallilassa, Mäkelänkatu 15 sijaitsevaan osto- ja myyntiliikkeeseen. Paikalle lähetettiin nuorempi konstaapeli Valdemar Lumijärvi ja konstaapeli Muurinen.

Konstaapelit tapasivat Lohjantie 11 kohdalla porttikäytävästä kaksi miestä. Muurinen tarkisti toisen miehistä, ja löysi tältä puukon. Tällöin mies lähti juosten karkuun Muurisen lähtiessä perään. Lumijärvi oli jäänyt porttikäytävään toisen miehen kanssa. Mies oli tempaissut esiin 7.65 kaliiberisen pistoolin, jolla hän oli ampunut Lumijärveä vatsaan. Ampumisen jälkeen mies pakeni paikalta. Lumijärvi kuoli sairaalassa kuuden tunnin kuluttua ampumisesta. 30.3.1945 teosta epäiltynä vangittiin Juho Leonard Lehti-niminen henkilö.¹¹

Valdemar Lumijärvi oli tullut Helsingin poliisilaitoksen palvelukseen vuonna 1937.

¹¹ Helsingin poliisilaitoksen rikosilmoitukset: RP 13209/44

Riistama, Sulo

Tarkastuskonstaapeli,
Helsingin poliisilaitos

* 23.11.1907 Tuusula

† 12.12.1944 Helsinki

Vuoden 1944 joulukuussa sai Helsingissä toinenkin konstaapeli surmansa murtovarkaan ampumasta luodista.

12.12.1944 yöllä murtauduttiin Pursimiehenkadulla sijaitsevaan liha-kauppaan, josta anastettiin elintarvikkeita. Helsingin poliisilaitoksen II piirin ylikonstaapelin tointa hoitava tarkastuskonstaapeli Riistama tavannut Pursimiehenkatu 9 kohdalla kolme miestä, jotka hän pysäytti tutkimuksia varten. Riistamalla oli syytä olettaa kyseisten miesten murtautuneen liha-kauppaan. Yksi miehistä ampui tällöin käsiaseella Riistamaa kohden kolme laukausta, joista yksi katkaisi vatsavaltimon. Miehet poistuivat paikalta jättäen kuolettavasti haavoittuneen poliisimiehen katuojaan makaamaan. Tästä muut paikalle hälytetyt poliisimiehet löysivät Riistaman, joka todettiin kuolleeksi. Lähistöltä löytyi seuraavana päivänä 10 kiloa Berliininmakkaraa ja 18 tölkkiä ravintosiirappia. Tapahtuman johdosta vangittiin 30.3.45 Sakari Meriö-niminen henkilö.¹²

Sulo Riistama aloitti poliisimiehenuransa 1.5.1930 Helsingin poliisilaitoksen I piiristä.

---

¹² Helsingin poliisilaitoksen rikosilmoitukset: RP 13585/44

7. VUOSI 1945

Vuosi 1945 oli viimeinen sotavuosi. Lapissa sodittiin yhä saksalaisia vastaan, ja he poistuivat Suomen alueelta vasta 27.4.1945.

Suomessa noudatettiin ”ystävyyss” politiikkaa Neuvostoliittoa kohtaan, ja sodan aikana turvasäilössä, maan alla, metsäkaartissa, Neuvostoliitossa tai desantteina toimineet suomalaiskommunistit saivat entistä enemmän valtaa. Kiinnostava yksityiskohta on se, etteivät nämä fasismin vastustajat ilmoittautuneet eturintamassa ajamaan natsuja pois Pohjois-Suomesta, Lapin sodan alettua. Myös poliisi politisoitui huomattavasti, suuntauksen ollessa vasemmalle. Valtiollisen poliisin sodanaikaiset päälliköt ja monet rivimiehetkin pakenivat rauhanteon jälkeen ulkomaille. Heidän tilalleen otettiin kommunisteja, jotka eivät omanneet minkäänlaista poliisikokemusta. Syntyi niin kutsuttu punainen Valpo. Paikallispoliisissakin puhalsivat uudet tuulet. Niissäkin liian oikeistolainen menneisyys saattoi aiheuttaa potkut.

Hyvänä esimerkkinä tällaisista ”uusista” tuulista poliisilehdistössä on Poliisimieheissä julkaistu poliisipäällikkö R. Pitkäsen viisisivuinen artikkeli demokraattisesta kunnioittamisesta. Takinkäänön aika oli tullut, ja jotkut suorittivat sen todella nopeasti. Artikkelinsa lopussa Pitkänen lausuu koko kirjoituksensa ytimen:

Fysiologista tyhmyyttä lähennellee sellainen toiveajattelu, että yksin Suomessa säilyisivät entisenlaiset kapitalistiset olosuhteet, kun kaikkialla Euroopassa muut kansat ja maat näyttävät kulkevan kansanvaltaisempia eli demokraattisempia oloja ja kohtaloita kohden. Se aika, jota kansamme nyt elää, saattaa olla vain väliaikaa ennen kuin esirippu nousee viimeiseen näytökseen ja siihen kuuluvien kuvaelmien esittämiseen. Siihen mennessä demokraattisen poliisikunnan mielestäni pitäisi hankkia itselleen demokraattisten kansanosien demokraattinen kunnioitus.¹³

Vuoden 1945 kuluessa sai palveluksessa väkivallan kautta surmansa kolme poliisimiestä.

---

¹³ Poliisipäällikkö R. Pitkänen Poliisimies 22 / 1944

Hänninen, Runar Olavi

Vanhempi konstaapeli,
Liikkuva poliisikomennuskunta

* 8.9.1914 Helsinki

† 30.1.1945 Helsinki

Viimeisen sotavuoden ensimmäinen poliisisurma tapahtui todella onnettomien tähtien alla.

Oltuaan lähes koko Jatkosodan ajan sotilastehtävissä, Hänninen palasi Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen, josta hänet komennettiin Helsingin poliisilaitokselle. Yöllä 30.1.1945 Hänninen oli toisen konstaapelin kanssa lähetetty Pohjoismainen Silkkitehdas Oy:lle, Mäkelänkatu 62:een. Tehtaan johto ei ollut ilmoittanut tehtaan talonmiehelle palkanneensa tehtaaseen kaksi miestä yövartijoiksi. Tehtaalla tapahtuneen liikehännän ja siellä olleiden valojen johdosta talonmies epäili tehtaalla olevan murtomiehiä. Talonmies opasti konstaapelit tehtaan ovelle. Tällöin sisällä olleet vartijat ampuivat oven läpi mitään kysymättä laukauksen umpimähkäisesti. Laukaus osui kohtalokkaasti Runar Hännistä silmään ja hän menehtyi välittömästi.

Runar Hänninen oli tullut Liikkuvan poliisikomennuskunnan palvelukseen 16.9.1940.

Järvinen, Armas Tapio

Nuorempi konstaapeli

Vammalan nimismiespiiri

* 10.3.1910 Tyrvää

† 17.4.1945 Vammala

Vammalassa tapahtui huhtikuun 17 päivän iltana klo 21.45 sodanajan viimeinen poliisisurma.

Sotamies Nils Johannes Strömbäck Riihimäeltä ja toinen Keuruulainen sotamies olivat mellastaneet juovuksissa, häiriten liikennettä Vammalan kauppalan vilkasliikenteisellä Marttilankadulla. Tällöin heitä oli tullut vastaan Vammalan nimismiespiirin nuorempi konstaapeli Armas Järvinen. Järvinen oli siviiliasussa, mutta hän meni kuitenkin kehottamaan parivaljakkoa poistumaan hieman sivummalle. Järvinen esitti tässä tilanteessa sotamiehille myös virkamerkinsä. Molemmat sotamiehet olivat olleet luvatta poistuneina joukko-osastostaan ja lisäksi heidät oli etsintäkuulutettu järjestyksikkomusten vuoksi.

Sotamiehet olivat alkaneet solvata Järvistä ja sen jälkeen hyökänneet hänen kimppuunsa nyrkeillä lyöden. Järvinen oli taistellut vastaan, mutta tällöin oli hänen selkänsä taakse päässyt Strömbäck ottanut saappaastaan kiväärin pistimestä tehdyn puukon, ja iskenyt sillä konstaapelia selkään, lapaluun kohdalle. Iskun jälkeen Järvinen oli hoiperrellut miehistä pois päin ja lysähtänyt kontalleen. Tällöin oli Strömbäck juossut Järvisen luo ja iskenyt tätä vielä uudelleen selkään puukollaan. Järvinen oli lyöntien seurauksena kuollut. Molemmat sotamiehet saatiin kiinni, Keuruulainen sotamies samana iltana ja Strömbäck seuraavana aamuna.

Armas Järvinen oli tullut poliisin palvelukseen 1934 ja Tyrvään nimismiespiiriin 1937.

Murtomäki, Heikki Valter

Nuorempi konstaapeli,
Liikkuva poliisi

* 26.1.1915 Muurla

† 24.7.1945 Helsinki

Liikkuvan poliisin¹⁴ nuorempi konstaapeli Heikki Murtomäki oli ollut komennettuna Helsingin poliisilaitoksen I piiriin, ja tapahtuma-ajankohtana hän oli ollut suorittamassa vartiotaan Liisankadun ja Snellmaninkadun risteyksessä.

Murtomäen luokse oli kello 19.55 saapunut naishenkilö, joka kertoi erään miehen ahdistelleen häntä kadulla, ja pyytänyt Murtomäeltä apua. Nainen oli tämän jälkeen opastanut Murtomäen tapahtumapaikalle, miehen luokse. Murtomäen lähestyessä miestä, joka myöhemmin paljastui Sven Artur Kjellströmiksi, tämä oli ottanut esiin puukon ja iskenyt sillä Murtomäkeä rintaan. Paikalle saapunut konstaapeli Lundberg oli ottanut Kjellströmin kiinni yhdessä tarkastuskonstaapeli Urjan kanssa. Urja lähti tämän jälkeen kuljettamaan Murtomäkeä taksilla sairaalaan. Matkalla tämä kuitenkin menehtyi sydämeen osuneeseen puukon pistoon. Murtomäen hautajaisissa häntä oli saattamassa Helsingin poliisilaitoksen kunniakomppania, johon kuului 6 komisariota, 11 ylikonstaapelia ja 218 poliisimiestä.¹⁵

Heikki Murtomäki tuli Liikkuvan poliisin palvelukseen 6.3.1945.

---

¹⁴ Liikkuva poliisikomennuskunnan vaihdettiin Liikkuvaksi poliisiksi 8.12.1944

¹⁵ Helsingin poliisilaitoksen rikosilmoitukset: RP 12334/45

8. TALVISODASSA KAAATUNEET POLIISIMIEHET

Talvisodan aikana rintamalle pääsy edellytti eroamista varsinaisesta poliisin virasta, poliisimiehethän oli vapautettu sotapalveluksesta ammattinsa vuoksi. Kuitenkin monet poliisit katsoivat velvollisuudekseen lähteä taistelemaan maahantunkeutujaa vastaan. Poliisimiehet olivat rauhan vuosina olleet aktiiveja maanpuolustus- ja suojeluskuntatoiminnassa, ja tämänkin johdosta ”veri veti” rintamalle. Muun muassa liikkuvasta poliisikomennuskunnasta erosi Talvisodan alettua 50 miestä, lähteäkseen rintamalle, ja kymmenen heistä kaatui. Talvisodassa kaatui 34 poliisimiestä.

Vuosi 1939

Mäki, Vilho Ilmari

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Vilho Ilmari Mäki Suomussalmen nimismiespiiri, kaatui 10.12.1939 Suomussalmella.

Aitola, Tauno Vilho

Reservin vänrikki, nuorempi konstaapeli Tauno Vilho Aitola Liikkuvan poliisikomennuskunnan Rovaniemen osasto, kaatui 12.12.1939 Kemijärvellä ilmapommituksessa.

Mäkinen, Atte

Reservin vänrikki, ylikonstaapeli Atte Mäkinen Maarian nimismiespiiri, kaatui 12.12.1939 Kovjoella.

Suuronen, Pauli

Reservin vänrikki, kanslisti Pauli Suuronen Jaakkiman nimismiespiiri, kaatui 13.12.1939 Kollaanjoella.

Leppihalme, Tauno Ilmari

Reservin vänrikki, kanslisti Tauno Ilmari Leppihalme Kangasalan nimismiespiiri, kaatui 18.12.1939 Pelkosenniemiellä.

Herrala, Yrjö

Reservin vääpeli, ylimääräinen konstaapeli Yrjö Herrala Alavuden nimismiespiiri, kuoli haavoihinsa 19.12.1939 kenttäsaaralassa.

Vuosi 1940

Laituri, Ilmari Gabriel

Reservin korpraali, vanhempi konstaapeli Ilmari Gabriel Laituri Liikkuvan poliisikomennuskunnan Petsamon osasto, kaatui 14.1.1940 Petsamon Suonikylässä.

Kurkela, Reino Sakari

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Reino Sakari Kurkela Liikkuvan poliisikomennuskunnan Petsamon osasto, kaatui 14.1.1940 Petsamon Suonikylässä.

Manninen, Hugo Albin

Reservin vänrikki, ylikonstaapeli Hugo Albin Manninen Petsamon nimismiespiiri, kaatui 14.1.1940 Petsamon Suonikylässä.

Hirvelä, Eeli Israel

Reservin sotamies, ylimääräinen konstaapeli Eeli Israel Hirvelä, kaatui 31.1.1940 Petsamon Höyhenjärvellä.

Heikola, Lauri Valfrid

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Lauri Valfrid Heikola Mynämäen nimismiespiiri, kaatui 6.2.1940 Uomaalla.

Lahtinen, Pekka Ilmari

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Pekka Ilmari Lahtinen Tampereen poliisilaitos, kaatui 12.2.1940 Kuhmossa.

Arantola, Kalle Reino

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Kalle Reino Arantola Kajaanin poliisilaitos, kaatui 12.2.1940 Kuhmossa.

Raimo, Aune Feliks

Reservin luutnantti, ylikonstaapeli Aune Feliks Raimo Turun poliisilaitos kaatui 14.2.1940 Muolaanjärvellä.

Aalto, Jaakko Johannes

Reservin sotamies, vanhempi konstaapeli Jaakko Johannes Aalto Tampereen poliisilaitos, kaatui 19.2.1940 Kuhmossa.

Muona, Martti

Reservin vänrikki, nuorempi konstaapeli Martti Muona Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 20.2.1940 Kuhmossa.

Heikkilä, Anton Gabriel

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Anton Gabriel Heikkilä Helsingin poliisilaitos, kaatui 22.2.1940 Pien-Perolla.

Ekfors, Eino Kalervo

Reservin vänrikki, ylimääräinen konstaapeli Eino Kalervo Ekfors Muhoksen nimismiespiiri, kaatui 25.2.1940 Summassa.

Helander, Klemens Anders

Reservin sotamies, ylimääräinen konstaapeli Klemens Anders Helander, kaatui 25.2.1940 Petsamon Puuruvaarassa.

Virta, Lahja Johannes

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Lahja Johannes Virta Liikkuva poliisikomennuskunta, katosi 26.2.1940 Honkaniemessä.

Ruotsalainen, Jussi Gunnar

Reservin vänrikki, kanslisti Jussi Gunnar Ruotsalainen Kiuruveden nimismiespiiri, kaatui 27.2.1940 Säiniöllä.

Erolahti, Aaro Arvid

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Aaro Arvid Erolahti Perniön nimismiespiiri, kaatui 29.2.1940 Pien-Perolla.

Juhola, Vilho Rauni

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Vilho Rauni Juhola Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 2.3.1940 Kollaanjoella.

Mäkiaho, Johannes

Reservin korpraali, ylimääräinen konstaapeli Johannes Mäkiaho 11. sotapoliisikomppaniasta, kaatui 2.3.1940 Sallan Nousukylässä.

Laukkanen, Eino Johannes

Ylimääräinen konstaapeli Eino Johannes Laukkanen Nurmeksen nimismiespiiri, kaatui 2.3.1940 Pielisjärven Viharissa.

Are, Into Edvard

Reservin vänrikki, ylikonstaapeli Into Edvard Are Porin poliisilaitos, kaatui 3.3.1940 Tuppurassa.

Kärpänen, Johannes

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Johannes Kärpänen Liikkuvan poliisikomennuskunnan Petsamon osasto, kaatui 2.3.1940 Kollaalla.

Laine, Reino Mikael

Reservin vänrikki, nuorempi konstaapeli Reino Mikael Laine Liikkuvan poliisikomennuskunnan Petsamon osasto, kuoli 9.3.1940 sotasairaalassa, Talin taisteluissa 8.3.1940 saamiinsa vammoihin.

Harttila, Paavo Armas Matias

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Paavo Armas Matias Harttila Helsingin poliisilaitos, kaatui 10.3.1940 Vilajoella.

Loipponen, Svante

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Svante Loipponen Liikkuva poliisikomennuskunta, katosi 10.3.1940 Talissa.

Muilu, Jaakko Arvi

Reservin alikersantti, ylimääräinen konstaapeli Jaakko Arvi Muilu Lapuan nimismiespiiri, kaatui 12.3.1940 Vuosalmella.

Lappalainen, Erkki Paavali

Reservin vänrikki, nuorempi konstaapeli Erkki Paavali Lappalainen Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 13.3.1940 Tammissuolla.

Pihlajamäki, Arvi

Reservin sotamies, vanhempi konstaapeli Arvi Pihlajamäki Helsingin poliisilaitos, kuoli sotasairaalassa 28.3.1940 Viipurinlahden taisteluissa 8.3.1940 saamiinsa vammoihin.

9. JATKOSODASSA KAAATUNEET POLIISIMIEHET

Jatkosodan alusta lähtien yleinen asevelvollisuus ulottui myös poliisimiehiin, toisin kuin Talvisodassa. Sisäasiainministeriön ajatuksen mukaan 30 % poliisimiehistä voitiin ottaa rintamapalvelukseen, kotirintaman turvallisuustason siitä kärsimättä. Tämä ajattelumalli kostautui kyllä myöhemmin, mutta poliisimiehiä ei kuitenkaan vapautettu rintamatehtävistä, vaan tilalle palkattiin lisää täydennyspoliiseja. Vuodesta 1942 poliisimiehiä komennettiin rintamajoukoista erikseen muodostettuihin sotilaspoliisiosastoihin ja asemakomennuskuntiin. Sotapoliisien ammattitaidottomuutta haluttiin parantaa sijoittamalla yksiköihin mahdollisimman paljon ammattipoliiseja.¹⁶ Tästä uudelleensijoittamisesta johtuu taistelutehtävissä kaatuneiden poliisimiesten määrän kääntyminen laskuun vuoden 1942 puolivälistä lähtien. Jatkosodassa kaatui 86 poliisimiestä.

Vuosi 1941

Pastinen, Matti Fredrik

Reservin vänrikki, apulaisnimismies Matti Fredrik Pastinen Kouvolan poliisilaitos, kuoli Vesivehmaan lentokentällä 28.6.1941 epäonnistuneessa lento-onlähdössä BW-369:llä saamiinsa vammoihin Heinolan sotasairaalas-
sa.

Huttunen, Tauno

Reservin alikersantti, vanhempi konstaapeli Tauno Huttunen Varkauden poliisilaitos, kaatui 3.7.1941 Parikkalan Tyrjässä.

Blomqvist, Armas Fredrik Johannes

Reservin kapteeni, poliisimestari Armas Fredrik Johannes Blomqvist Porvoon poliisilaitos, sai surmansa vartiomiehen ammuttua hänet vahingossa desanttina 5.7.1941 Korialla.

---

¹⁶ Tuija Hietaniemi, *Jatkosodan poliisitoiminta, Jatkosodan pikkujättiläinen*

Soininen, Eino Oskari

Reservin luutnantti, tarkastuskonstaapeli Eino Oskari Soininen Oulun poliisilaitos, kaatui 7.7.1941 Vuokkiniemessä.

Jäminki, Vilho

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Vilho Jäminki Nivalan nimismiespiiri, kaatui 13.7.1941 Soanlahdella.

Alamäki, Akseli Antti

Reservin vääpeli, vanhempi konstaapeli Akseli Antti Alamäki Rovaniemen nimismiespiiri, kaatui 15.7.1941 Sallan Nenäpalossa.

Ollikainen, Jaakko Armas

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Jaakko Armas Ollikainen Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 15.7.1941 Kiteen Niinisyrjässä.

Toivonen, Tauno Emil

Reservin alikersantti, ylimääräinen konstaapeli Tauno Emil Toivonen Helsingin poliisilaitos, kaatui 17.7.1941 Ylämaan Pukalusjärvellä.

Marila, Knut Einar

Reservin kersantti, ylimääräinen konstaapeli Knut Einar Marila kaatui 17.7.1941 Porajärvellä.

Mattila, Mauno Pellervo

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Mauno Pellervo Mattila Helsingin poliisilaitos, kaatui 20.7.1941 Ilomantsin Lehmivaarassa.

Honka-Hallila, Jaakko Jalmari

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Jaakko Jalmari Honka-Hallilla Kuortaneen nimismiespiiri, kaatui 21.7.1941 Ruskealan Suurselässä.

Immonen, Armas Antero

Reservin korpraali, nuorempi konstaapeli Armas Antero Immonen Sonkajärven nimismiespiiri, kaatui 22.7.1941 Rukajärvellä.

Hiipakka, Reino Tuomas

Reservin alikersantti, vanhempi konstaapeli Reino Tuomas Hiipakka Laihi-an nimismiespiiri, kaatui 23.7.1941 Ruskealan Kaalamossa.

Mäkynen, Renne Matias

Reservin vänrikki, ylimääräinen konstaapeli Renne Matias Mäkynen Helsingin poliisilaitos, kaatui 26.7.1941 Ruskealassa.

Kivirinta, Sulo Ilmari

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Sulo Ilmari Kivirinta Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 29.7.1941 Joutsenon Suokumaalla.

Karvonen, Aaro Ilmari

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Aaro Ilmari Karvonen Helsingin poliisilaitos, kaatui 30.7.1941 Joutsenon Suokumaalla.

Saalanne, Henry Torsten Bruno

Reservin luutnantti, nuorempi konstaapeli Henry Torsten Bruno Saalanne Helsingin poliisilaitos, kaatui 30.7.1941 Joutsenon Suokumaalla.

Koivu, Heikki Aleksi

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Heikki Aleksi Koivu Mouhijärven nimismiespiiri, kaatui 31.7.1941 Rautjärvellä.

Torikka, Lauri

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Lauri Torikka Helsingin poliisilaitos, kaatui 31.7.1941 Joutsenon Suokumaalla.

Onatsu, Mikko

Reservin sotamies, ylimääräinen konstaapeli Mikko Onatsu Laihian nimismiespiiri, kaatui 1.8.1941 Ruskealassa.

Nieminen, Frans Eerik

Reservin korpraali, nuorempi konstaapeli Frans Eerik Nieminen Porin poliisilaitos, kaatui 1.8.1941 Hiitolan Tiurulassa.

Hallamaa, Harry Kustaa Erik

Reservin vänrikki, ylimääräinen konstaapeli Harry Kustaa Erik Hallamaa Savonlinnan poliisilaitos, kaatui 2.8.1941 Parikkalan Tyrjässä.

Oksi, Viljo Anton

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Viljo Anton Oksi Hämeenkyrön nimismiespiiri, kaatui 4.8.1941 Rautjärvellä.

Kallio, Paavo Kustaa

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Paavo Kustaa Kallio Porin poliisilaitos, kaatui 5.8.1941 Simpeleen Änkisalossa.

Pönkänen, Antti Jalmar

Reservin sotamies, kanslisti Antti Jalmar Pönkänen Pielisjärven nimismiespiiri, kaatui 7.8.1941 Ontrosenvaarassa.

Antila, Jaakko Arvo

Reservin ylikersantti, ylimääräinen konstaapeli Jaakko Arvo Antila Vähänkyrön nimismiespiiri, kaatui 10.8.1941 Sortavalassa.

Upero, Vilho Arvi

Reservin sotamies, nuorempi konstaapeli Vilho Arvi Upero Sääksmäen nimismiespiiri, kaatui 11.8.1941 Kiestingissä.

Reiman, Paavo

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Paavo Reiman Helsingin poliisilaitos, kuoli haavoihinsa 11.8.1941 A/33 Kenttäsairaalassa.

Heikkilä, Eero Henrikki

Reservin vääpeli, nuorempi konstaapeli Eero Henrikki Heikkilä Vähänkyrön nimismiespiiri, kaatui 12.8.1941 Sortavalassa.

Taurola, Arvi Johannes

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Arvi Johannes Taurola Merikarvian nimismiespiiri, kaatui 13.8.1941 Hiitolassa.

Oksala, Sulo Alvar

Reservin alikersantti, ylikonstaapeli Sulo Alvar Oksala Porin poliisilaitos, kaatui 15.8.1941 Hiitolassa.

Vainio, Akseli

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Akseli Vainio Äänekosken nimismiespiiri, kaatui 15.8.1941 Jaakimassa.

Karjalainen, Eemil Olavi

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Eemil Olavi Karjalainen Liikkuva poliisikomennuskunta, 16.8.1941 kuoli haavoihinsa Parkkinassa, saksalaisten kenttäsairaalassa.

Merikallio, Poju Atte Pellervo

Reservin vänrikki, rikosetsivä Poju Atte Pellervo Merikallio Rovaniemen – Petsamon tien poliisikomennuskunta, kaatui 20.8.1941 hänen koneensa BL-117:n tultua ammutuksi alas Puutsaaren pommituksen yhteydessä Laatokalla.

Lahdenperä, Kaarlo Pietari

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Kaarlo Pietari Lahdenperä Simon nimismiespiiristä, kuoli haavoihinsa 22.8.1941 Sallassa.

Helaskoski, Pauli

Reservin vänrikki, komisario Pauli Helaskoski Vaasan poliisilaitos, kuoli 22.8.1941 haavoihinsa A/32. Kenttäsairaalassa.

Niska, Eero Matti

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Eero Matti Niska Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 23.8.1941 Sallassa.

Latvala, Arvo Ilmari

Reservin kersantti, vanhempi konstaapeli Arvo Ilmari Latvala Liikkuva poliisikomennuskunta, kuoli 24.8.1941 haavoihinsa kenttäsairaalassa Sallassa.

Numminen, Mauno Verner

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Mauno Verner Nurminen Helsingin poliisilaitos, kuoli 24.8.1941 haavoihinsa 18. Kenttäsairaalassa.

Hukari, Urho Fredrik

Reservin vääpeli, nuorempi konstaapeli Urho Fredrik Hukari Sievin nimismiespiiri, kaatui 25.8.1941 Mikkilänjoella.

Korkalo, Ilmari

Reservin vääpeli, nuorempi konstaapeli Ilmari Korkalo Kuusamon nimismiespiiri, kuoli 25.8.1941 haavoihinsa 40. Kenttäsairaalassa.

Oksanen, Erkki Nikolai

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Erkki Nikolai Oksanen Helsingin poliisilaitos, kaatui 28.8.1941 Viipurin maalaiskunnan Vääräkoskella.

Mäntylä, Tauno Kaarlo

Reservin luutnantti, vanhempi konstaapeli Tauno Kaarlo Mäntylä Turun poliisilaitos, kaatui 28.8.1941 Muolaan Leipäsuolla.

Latvala, Veikko Matias

Reservin ylikersantti, nuorempi konstaapeli Veikko Matias Latvala Helsingin poliisilaitoksen ratsuosasto, kaatui 31.8.1941 Säämäjärvellä.

Saarinen, Lauri

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Lauri Saarinen Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 31.8.1941 Terijoella.

Hykkö, Yrjö Olavi

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Yrjö Olavi Hykkö Tampereen poliisilaitos, kuoli 1.9.1941 haavoihinsa matkalla 40. Kenttäsairaalaan.

Mikkonen, Paavo

Reservin ylikersantti, ylimääräinen konstaapeli Paavo Mikkonen Savonlinnan poliisilaitos, kaatui 4.9.1941 Lempaalassa.

Mäensuu, Toivo Einari

Sotilasvirkamies, vanhempi konstaapeli Toivo Einari Mäensuu Tampereen poliisilaitos, kaatui 7.9.1941 Vuokkiniemellä.

Virtanen, Matti

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Matti Virtanen Tampereen poliisilaitos, kuoli 7.9.1941 haavoihinsa B/39. Kenttäsairaalaan.

Hyvönen, Viljo Erkki

Reservin korpraali, nuorempi konstaapeli Viljo Erkki Hyvönen Kajaanin poliisilaitos, kaatui 8.9.1941 Rukajärvellä.

Tissari, Pentti Vihtori

Reservin ylimatruusi, nuorempi konstaapeli Pentti Vihtori Tissari Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 13.9.1941 panssarilaiva Ilmarisen ajettua miinaan ja upottua Suomenlahdella.

Oja, Vilho Gabriel

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Vilho Gabriel Oja Helsingin poliisilaitos, kaatui 13.9.1941 panssarilaiva Ilmarisen ajettua miinaan ja upottua Suomenlahdella.

Salmio, Uolevi

Reservin luutnantti, komisario Uolevi Salmio Helsingin poliisilaitos, kaatui 21.9.1941 Säämäjärvellä.

Mäkelä, Eino Armas

Reservin korpraali, ylimääräinen konstaapeli Eino Armas Mäkelä Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 26.9.1941 Villavaarassa.

Salo, Lauri Kalervo

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Lauri Kalervo Salo Oulun Poliisilaitos, kuoli 3.10.1941 haavoihinsa A/12. Kenttäsairaalassa.

Takala, Antti Jaakko

Reservin sotamies, nuorempi konstaapeli Antti Jaakko Takala Viitasaaren nimismiespiiri, kaatui 3.10.1941 Äänislinnassa.

Aarnio, Tauno Reino

Reservin vänrikki, nuorempi konstaapeli Tauno Reino Aarnio Naantalin poliisilaitos, kaatui 26.10.1941 Kumsjärvellä.

Siljanto, Eino Johannes

Reservin luutnantti, nimismies Eino Johannes Siljanto Kivijärven nimismiespiiri, kaatui 28.10.1941 Kumsjärvellä.

Rautanen, Esko Herman

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Esko Herman Rautanen Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 4.11.1941 Karhumäessä.

Haapanen, Toivo

Reservin luutnantti, vanhempi konstaapeli Toivo Haapanen Kotkan poliisilaitos, kaatui 5.11.1941 Uunitsassa.

Koponen, Uno Ferdinand

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Uno Ferdinand Koponen Helsingin poliisilaitos, kaatui 8.11.1941 Tsopinassa.

Kalliomäki, Martti Aleks

Reservin alikersantti, ylikonstaapeli Martti Aleks Kalliomäki Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 9.11.1941 Kiestingissä.

Mäkilä, Armas Pärtyli

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Armas Pärtyli Mäkilä Turun poliisilaitos, kaatui 11.11.1941 Kiestingissä.

Storm, Oskar Arvid

Reservin korpraali, nuorempi konstaapeli Oskar Arvid Storm Mustasaaren nimismiespiiri, kuoli 15.11.1941 haavoihinsa A/38. Kenttäsairaalassa.

Autio, Aimo Antti

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Aimo Antti Autio Helsingin poliisilaitos, kaatui 16.11.1941 Karhumäessä.

Standerskiöld, Georg

Reservin luutnantti, komisario Georg Standerskjöld Naantalin poliisilaitos, kaatui 21.11.1941 S/S Poseidonin upottua Hangon edustalla.

Vuosi 1942

Laiho, Hannes Antti Johannes

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Hannes Antti Johannes Laiho Helsingin poliisilaitos, kaatui 7.1.1942 Krivin asemalla.

Ylitalo, Eino Matti

Reservin vänrikki, nuorempi konstaapeli Eino Matti Ylitalo Helsingin poliisilaitoksen ratsastava osasto, kaatui 26.2.1942 Voljärvellä.

Parkkomäki, Paavo Ilmari

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Paavo Ilmari Parkkomäki Tampereen poliisilaitos, kuoli 1.3.1942 haavoihinsa 26. Kenttäsairaalassa.

Lindeman, Aaro Antero

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Aaro Antero Lindeman Maskun nimismiespiiri, kaatui 27.3.1942 Jelettijärvellä.

Sokeila, Vilho Johannes

Reservin kersantti, nuorempi konstaapeli Vilho Johannes Sokeila Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 8.4.1942 Lounavaarassa.

Autio, Johannes

Reservin ylikersantti, vanhempi konstaapeli Johannes Autio Helsingin poliisilaitos, kaatui 13.4.1942 Maaselässä.

Holme, Paul Alexander

Reservin luutnantti, vanhempi konstaapeli Paul Alexander Holme Helsingin poliisilaitos, sai surmansa 30.5.1942 kahden karanneen sotavangin toimesta Pohjan Skogbyssä.

Keinänen, Aarne Alku

Reservin luutnantti, ylietsivä Aarne Alku Keinänen Kuopion poliisilaitos, kaatui 17.8.1942 Postnakovassa.

Karas, Urho Otto Johannes

Reservin luutnantti, nimismies Urho Otto Johannes Karas Ähtärin nimismiespiiri, kaatui 21.8.1942 Seesjärvellä.

Helin, Eino Emil

Reservin ylikersantti, nuorempi konstaapeli Eino Emil Helin Turun poliisilaitos, kuoli 7.9.1942 sotavankeudessa Rjabovossa, Siperiassa.

Kärkkäinen, Unto Johannes

Reservin vänrikki, nuorempi konstaapeli Unto Johannes Kärkkäinen Joroisten nimismiespiiri, kaatui 12.9.1942 Tuuksen Valoilassa.

Honka, Paavo Sakeus

Reservin korpraali, nuorempi konstaapeli Paavo Sakeus Honka Salon nimismiespiiri, kaatui 29.9.1942 Syvärillä.

Hellman, Gösta Wilhelm

Reservin väapeli, nuorempi konstaapeli Gösta Wilhelm Hellman Helsingin poliisilaitos, kuoli 18.10.1942 haavoihinsa 26. Kenttäsairaalassa.

Läträ, Eemil Olavi

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Eemil Olavi Läträ Liikkuva poliisikomennuskunta, kaatui 21.10.1942 Kuusamon Kuoliovaarassa.

Kekkonen, Tauno Kalervo

Reservin alikersantti, vahtimestari Tauno Kalervo Kekkonen Rikostutkimuskeskus, kuoli 8.11.1942 haavoihinsa E/53. Sotasairaalassa.

Vuosi 1943

Sara-Aho, Tuure Asser

Reservin alikersantti, nuorempi konstaapeli Tuure Asser Sara-Aho Helsingin poliisilaitos, kuoli 26.1.1943 haavoihinsa 55. Sotasairaalassa.

Mansisto, Niilo Akseli

Reservin ylikersantti, konstaapeli Niilo Akseli Mansisto Tampereen poliisilaitos, kuoli 13.10.1943 haavoihinsa 22. Kenttäsairaalassa.

Manninen, Toivo Kaarlo

Reservin kersantti, Mannerheim-ristin ritari, ylimääräinen konstaapeli Toivo Kaarlo Manninen Pudasjärven nimismiespiiri, kuoli 29.12.1943 haavoihinsa 32. Sotasairaalassa.

Vuosi 1944

Tilander, Kolme

Reservin luutnantti, ylikonstaapeli Kolme Tilander Ruotsinpyhtään nimismiespiiri, kaatui 26.6.1944 Antrean Noskuassa.

Leminen, Emil Kullervo

Reservin vänrikki, nuorempi konstaapeli Emil Kullervo Leminen Iisalmen poliisilaitos, kaatui 1.8.1944 Rukajärvellä.

10. SUOMALAISEN POLIISIN JULKISUUSKUVA

”Suomen poliisin tunnuskuvana on miekka, jonka kahvan muodostaa valtakunnan vaakunaan liittyvän leijonan pää.” Kruunupäinen leijona edusti symbolisella tasolla valtiovallan auktoriteettia ja suora miekka esivallan oikeutta puolustaa hyvyyttä.¹⁷

Poliisimiehet ovat kantaneet tätä esivallan miekkaa vuodesta 1935, jolloin se virallistettiin poliisin tunnukseksi. Tunnuksen kantaminen on tuonut mukanaan velvollisuuksia ja edellyttänyt kantajiltaan monenlaisia uhrauksia, joista suurin on ollut oman hengen uhraaminen virkatehtävää suoritettaessa. Poliisin asema vertauskuvallisesti esivallan miekan kantajana on ollut ja on edelleen kaksijakoinen, kuten myös kansalaisten suhtautuminen poliisiin. Nykyään poliisin arvostus kaikissa mittauksissa lähentelee sellaisia lukuja, että se tuodittaa poliisin ja poliittiset päätöksentekijätkin vääränlaiseen turvallisuudentunteeseen.

Ei ole itsestään selvää, että luvut pysyvät jatkossakin poliisille positii-visina, varsinkin kun poliisilta koko ajan vähennetään resursseja sen tärkeimmän tehtävän, eli kansalaisten turvaamisen osa-alueella. Poliisin arvostus vähenee sitä mukaan, kun sen saavuttamat tulokset heikkenevät. Resurssien vähentäminen vaikuttaa myös poliisin omaan työturvallisuuteen. Toivottavasti meidän ei tarvitse tulevaisuudessa lisätä nimiä poliisiammatikorkeakoulun muistoseinään sen johdosta, että poliisin määrärahoja on karsittu ja karsitaan jatkossakin voimakkaasti. Yksi tämän tutkimuksen tarkoituksista onkin herättää ajatuksia. Ajatuksia siitä, täytyykö poliisin virkakuntana kärsiä poliittisten päätöksentekijöiden lyhytnäköisyydestä? Missä tulee raja vastaan ja kuinka paljon poliisin on uhrauduttava poliittisen omaneduntavoittelun alttarilla?

Nyt moni kysyy, mitä tekemistä politiikalla on tämän tutkimuksen ja sen aiheen kanssa? Vastaan kysyjälle seuraavasti: poliisia ohjaa tiukasti poliittinen päätöksenteko. Onko tällöin poliisin syytä, jos sen arvostus kansalaisten silmissä laskee sille annettujen tehtävien monilukuisuuden tai jopa mahdollisuuden vuoksi? Tutkimuksessa kuvatun ajanjakson, eli sota-vuosien aikana poliisikunnan henkilöstöresursseja leikattiin samansuuntaisesti kuin nykyään. Sodanaikana myös palkattiin epäpätevää henkilöstöä täydennyspoliiseiksi, kun varsinaiset poliisimiehet oli määrätty rintamalle.

---

¹⁷ Tossavainen, Marjo

Virassa olleiden ammattipoliisien työtaakka kasvoi näiden toimien seurauksena moninkertaiseksi rauhanoloihin verrattuna. Nykysuuntaus vaikuttaa samalta. Ollaanko jälleen tuodittautumassa siihen epämääräiseen turvallisuuden tunteeseen, joka vallitsi kahden maailmansodan välisenä aikana? Emmekö ole oppineet historiastamme mitään? Tulevaisuuden uhka Suomalaiselle yhteiskunnalle ei ole sotilaallinen hyökkäys maatamme kohtaan ulkopuolelta, vaan uhat piilevät sisäisen turvallisuuden saralla. Miksei siis sisäiseen turvallisuuteen panosteta sille kuuluvin varoin?

Poliisimiesten omakuva sota-aikaan oli myös kaksijakoinen. Toisaalta oltiin ylpeitä omasta ammatista, toisaalta tunnettiin häpeää siitä, että oltiin takalinjoilla. Tätä asennetta heijastavat monet poliisin järjestölehdissä kirjoitetut artikkelit. Poliisin omakuvaa pyrittiin niissä kohottamaan, korostamalla omien tehtävien tärkeyttä. Totta on, että poliisimies joutuu rauhan aikana sellaisiin tilanteisiin, jotka tavalliselle kansalaiselle tulevat eteen ainoastaan sodan olosuhteissa. Kuvaava on erään poliisimiehen Talvisodan aikana Viipurin II vartiopirissä kirjoittama runo:

Poliisimies, olet aseissa aina. Tavat olkoon rauhan tai sodan huiman. Sään helteisen, sateen tai pakkasen tuiman. Olet vartiovuorossa aina.

Sinun velvollisuutesi, tiedät sen. Sen antanut on tämä vapaa maa. Siksi koskaan et sitä pettää saa, pidä vartios, sinä jos ken.

Et mainetta saa, et pyydäkään. Sinun työsi jää usein mainitsematta. Sinun uskollisuutesi huomaamatta, mutta vartio vahva on aina.

Olet vartija lain, sinä poliisimies. Sinä täytyä käskyn ja pidätät sen, joka väärin on tehnyt tai rikoksen. Pidä vapaana vartioties.

Aseveli, kätes tänne suo. Sama meillä on taistelu, sama on työ. Ja sama on uumilla leijonavyö, me pidämme vartion aina.

Poliisimies, olet aseissa aina. Sinä kannat puhdasteräistä kalpaa. Maan puolesta tään kaikk' uhri on halpaa, olet vartija nyt sekä aina.¹⁸

Tilannetta ei ehkä parantanut sekään, että ylipäällikkö Mannerheim muisti kiittää siviilivirkkamiehiä, ja heidän joukossaan myös poliiseja, vasta vuoden 1940 loppupuolella julkaistussa päiväkäskyssään. Taistelujoukoille tuo samansisältöinen päiväkäsky annettiin välittömästi Väli rauhan astuttua voimaan. Yleisön suhtautuminen poliisiin Talvisodan aikana oli positiivista, mutta Jatkosodan aikana asenteet hieman muuttuivat. Poliisi muodostui välttämättömäksi pahaksi, joka kyttäsi ja rajoitti ihmisten jokapäiväistä elämää. Tähän mielipiteeseen vaikutti voimakkaasti säännöstelyrikkomus-

¹⁸Vanhempi konstaapeli Toivo Tolkki, Viipurin poliisilaitos, Poliisimies 23–24/1940

ten määrääminen poliisiin valvottavaksi vuonna 1942. Rikkomusten ja rikosten tutkinnasta vastasivat lääninrikospoliisin yksiköt.¹⁹ Ongelmia oli myös poliisin ammattitaidon kanssa. Poliisikoulutus käsitti tuohon aikaan muutaman viikon tai parin kuukauden alokaskurssin, jonka jälkeen työ opetti loput. Koulutus ei siis missään nimessä ollut sillä tasolla, jota näin tärkeässä tehtävässä toimivilta henkilöiltä voisi odottaa. Se ei myöskään aina taannut kansalaisten oikeusturvaa tai tasapuolista kohtelua poliisimiesten taholta. Ylilyönteihin oli mahdollisuus, ja niitä tapahtui.

Rintamamiesten suusta poliisi saivat kuulla monenmoisia kommentteja, jotka eivät olleet mairittelevia. Jo rauhan aikana sanottiin, että poliisiksi ryhtyvät tai pääsevät sellaiset henkilöt, joista ei muihin, oikeisiin töihin, ole. Tämä asenne vain korostui sodan aikana, ja on huomattavissa myös suomalaisessa, sodan jälkeen kirjoitetussa sotakirjallisuudessa.

Poliisin tehtävistä sodan aikana

Poliisin sodanaikaisista tehtävistä olen maininnut jo aikaisempien lukujen yhteydessä. Kertaan ne kuitenkin kootusti tässä yhteydessä. Talvisodan aikana poliisimiehet toimivat pääsääntöisesti omissa viroissaan, elleivät olleet niistä eronneet rintamalle päästäkseen. Jatkosodan aikana yleinen asevelvollisuus koski myös poliisimiehiä.

Talvisodan alla YH:n²⁰ loppuvaiheessa muodostettiin ensimmäiset sotapoliisiyksiköt, joihin määrättiin pääsääntöisesti poliisikokemusta omaamattomia siviilimiehiä. Tämä aiheutti sodan aikana ja heti sen jälkeen ongelmia, muun muassa ammattitaidottomuuden johdosta. Vuonna 1942 suurin osa rintamajoukoissa palvelleista poliisimiehistä komennettiin sotapoliisijoukkueisiin tai komppanioihin. Lisäksi poliisimiehiä sijoitettiin rikostutkijoiksi. Sotapoliisiosastot sijoitettiin divisioonatason organisaatioihin. Lisäksi perustettiin Erillinen sotapoliisiosasto, joka valvoi muun muassa rautatie- ja maantieliikennettä. Kaksi kolmesta sotavuosina henkirikoksista langetetuista tuomioista antoi kenttäoikeus. Tämä kuvaa sitä, että väkivalta-rikollisuus siirtyi miesten mukana rintamille. Myös alkoholin käyttö oli rintamilla suhteellisen yleistä. Sotapoliisilla oli siis rintamaoloissakin varsin paljon perinteisiä poliisitehtäviä. Lisäksi sotapoliisin tehtäviin kuuluivat

---

¹⁹ Tuija Hietaniemi, *Jatkosodan poliisitoiminta, Jatkosodan pikkujättiläinen*

²⁰ Ylimääräiset harjoitukset, 10.10–29.11.1939

muun muassa sotilaskarkureiden jäljittäminen ja kiinniottaminen, tanssi-kiellon valvominen, lomalaistarkastukset, sotavankeihin liittyvät tehtävät, omaisuuden turvaaminen, kenttäoikeuksien langettamien kuolemantuomioiden täytäntöönpano, lupatodistusten tarkastaminen, ulkomaalaisten liikkumisen tarkkailu, puolustuslaitoksen omaisuuden käytön valvonta, yllätystarkastusten järjestäminen ja poliisi sekä tulliviranomaisten avustaminen tarvittaessa.²¹ Tehtävistä ei siis ollut puutetta. Paikallispoliisin 4400 hengen määrävahvuudesta yli 1000 poliisimiestä palveli sotapoliiisissa.

Kotirintamalla poliisin tehtävät pysyivät pääsääntöisesti samanlaisina kuin rauhankin aikana. Lisäksi tulivat kuitenkin säännöstelyrikosten valvonta ja muunlaiset toimet, jotka liittyivät ihmisten liikkumisen valvontaan sekä vakoilijoiden ja sabotöörien toiminnan estämiseen ja heidän kiinniottamiseensa. Omaisuusrikosten määrä kasvoi tasaisesti koko sodan ajan kotirintamalla ja se työllisti supistettuja poliisivoimia. Naisten määrä siviilioikeuksissa tuomituissa nousi myös koko sodan ajan, ollen vuonna 1939 12 % ja vuonna 1944 jo 26 %. Tämä johtui tietysti siitä, että miehet olivat rintamalla ja heidät tuomittiin kenttäoikeuksissa. Kenttäoikeuksissa tuomittiin vapausrangaistuksiin vuosina 1939–1941 61000 henkeä ja siviilioikeuksissa 36000.²² Tämä osoittaa rikosongelman siirtyneen rintamalle samassa suhteessa sinne siirtyneiden miesten kanssa. Lisäksi erityisesti Liikkuvan poliisikomennuskunnan tehtävät laajenivat normaalista huomattavasti, kun matkustuskieltoalueen valvonta siirtyi sotilailta poliisille.

Valtiollinen poliisi sijoitettiin vuonna 1941 päämajan valvontatoimiston alaisuuteen. Tämä johtui valvontatoimiston ja Valpon kiristyneistä väleistä. Välien kiristyminen johtui lähinnä päällekkäisyyksistä toiminnoissa ja valvontaosaston poliisin mielestä salamyhkäisistä toimintatavoista. Myöskään Valpon ja paikallispoliisin suhteet eivät olleet täysin mutkattomia. Kommunistien toiminta vilkastui huomattavasti Jatkosodan alettua, ja ilmeni erityisesti kutsunta- ja sotilaskarkuruutena. Valpolle ja valvontaosastolle kuului nimenomaan poliittisesti epäilyttäviin henkilöihin ja karkureihin kohdistetut poliisitoimet. Erillinen sotilaspoliisiosasto, paikallispoliisi ja ilmavalvontajoukot vastasivat pääsääntöisesti näiden henkilöiden kiinnitoista. Erillinen sotapoliiisiosasto otti kiinni vuoden 1943 alkupuoliskolla lähes 700 metsäkaartilaista. Myös evakuoinnit, sekä omaisuuden että väes-

²¹ Tuija Hietaniemi, *Jatkosodan poliisitoiminta, Jatkosodan pikkujättiläinen*

²² *Suomi 85: Itsenäisyyden puolustajat, Kotirintamalla*

tön osalta, aiheuttivat poliisille harmaita hiuksia. Esimerkiksi Kannaksen evakuoinnin aikana rautatieasemilla lojui paljon vartioimatonta arvoomaisuutta, joka oli helppo kohde varkaille.

Nuorisorikollisuus lisääntyi sekin sodan aikana, ja aiheutti muun muassa sen, että nuorille määrättiin liikkumisrajoituksia joillakin paikkakunnilla. Myös nuorten naisten siveellisyys aiheutti huolta ja jotkut kansalaisjärjestöt kehottivatkin poliisia palkkaamaan naiskonstaapeleita prostituutio-ongelman ratkaisemiseksi. Säännöstelyrikokset ja mustanpörssin kauppa lisääntyi huimaa tahtia. Koska kansanhuoltoministeriö osoittautui tehottomaksi säännöstelyrikosten valvonnassa, siirrettiin valvontavastuu poliisille, joka ei ollut asiasta ollenkaan innoissaan. Kyseessä oli varsin epäkiitollinen tehtävä. Erityiset läänien rikospoliisikeskukset hoitivat jatkossa näiden rikosten tutkinnan.

Taistelutoimien tauottua rintamilla poliisia alettiin välittömästi kotiuttaa. Poliisimiesten nopea kotiuttaminen oli tärkeää, koska oletettiin sisäisen järjestyksen säilymisen olevan vaakalaudalla rintamamiesten kotiuttamisen yhteydessä. Erillisestä sotapoliisiosastosta saadut myönteiset kokemukset johtivat Liikkuvan poliisin huomattavaan vahventamiseen. Helposti liikuttavan poliisinyrkin edut olivat tulleet kiistatta ilmi sodan aikana. Sodan jälkeiset epäilyt vallankaappausrytyksistä, poliittisen kentän molemmilta äärilaidoilta tukivat tämän suuntaista kehitystä.²³ Poliisi palasi pikkuhiljaa rauhanaikaisiin toimiinsa ja suomalaisen hyvinvointivaltion kehittyminen jatkui, huolimatta kaikenlaisista levottomuuksista, joita sodan jälkeen esiintyi. Yhtenä tärkeänä pilarina kehityksessä oli poliisi.

Lopuksi voidaan sanoa, että suomalainen poliisikunta selvisi raskaista sotavuosista kiitettävästi, vaikka sen voimat kiristettiinkin välillä melkein katkeamispisteeseen. Sodan jälkeinen kehitys suomalaisessa poliisikentässä on luonut suomalaiselle yhteiskunnalle ammattitaitoisen ja eettisesti korkeatasoisen poliisin, jollaista ei omien kansainvälisten kokemusteni perusteella voi löytää mistään muualta maailmassa. Suomalaiset voivat olla ylpeitä poliisistaan ja poliisi voi olla ylpeä itsestään.

---

²³ Tuija Hietaniemi, *Jatkosodan poliisitoiminta, Jatkosodan pikkujättiläinen*

LÄHTEET

Bergholm, Tapio, Haataja, Lauri (toim.), *Suomi 85: Itsenäisyyden puolustajat, Kotirintamalla*. Weilin & Göös, Porvoo (2002) ISBN 951-35-6628-5

Elfvengren, Eero, Juutilainen, Antti, Kesseli, Pasi, Leskinen, Jari, Raunio, Ari, Saloranta, Pekka, Maanpuolustuskorkeakoulun Historian laitos (toim.), *Jatkosodan Historia, 6. osa*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo (1994). ISBN 951-0-15332-X

Erkkilä, Veikko, *Vaiettu sota*. Karisto Oy:n Kirjapaino, (2. painos) Hämeenlinna (1998). ISBN 952-9619-16-2

Halme, Jorma, *Komisario Leevi Koskimaan murha*, Tutkielma, alipäällystökurssi s/85, Poliisiopisto (1985)

Hyvönen, Jaakko, *Kohtalokkaat lennot 1939–1944*. Kirjateos Oy, Helsinki (1982). ISBN 951-9445-34-X.

Juutilainen, Antti ja Leskinen, Jari (toim.), *Jatkosodan pikkujättiläinen*, Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo (2005). ISBN 951-0-28690-7

Juutilainen, Antti ja Leskinen, Jari (toim.), *Talvisodan pikkujättiläinen*, Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo (1991). ISBN 951-0-23536-9

Juutilainen, Antti, Lappalainen, Matti, Tervasmäki, Vilho, Vuorenmaa, Anssi, Ylikoski, Pekka, Sotatieteen laitoksen sotahistorian toimisto (toim.), *Talvisodan Historia, 4. osa*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo (1979) (2.painos 1981). ISBN 951-0-08149-3

Kalela, Jorma, *Historiantutkimus ja historia*. Gaudeamus Kirja, Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd. (2.painos). Tammer-paino Oy, Tampere (2000). ISBN 951-662-793-5

Kansallisarkisto. *Helsingin poliisilaitoksen rikos- ja sekalaisilmoitukset vuosilta 1941–1945*.

Kansallisarkisto: *Valtiollisen poliisin arkistot, Jalmari Seitaniemen ja Lauri Salonkosken henkilölehdet*.

Kauranne, Untamo, *Kirjoittajia ja kertomuksia osa 2*. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi (2004).

Laine, Jyrki, *Henkilökohtaiset arkistot*.

Martikainen, Tyyne, *Neuvostoliiton partisaanien tuhoiskut siviilikyliin 1941–44*. Värisuora Oy, Kemi (1998). ISBN 951-97949-0-5

Numminen, Juha (toim.), *Tapio Rautavaara: En päivääkään vaihtaisi pois*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki (1978). ISBN 951-30-6535-9

Poliisimies, Suomen poliisien liiton äänenkannattaja, *vuosikerrat 1939–1945*.

Rastas, Mauri, 1.3..2006, http://www.kurkijoki.fi/kylat/elisen03/elis_v_pomm.html

Selin, Sakari, *Kun valtionpetos oli isänmaallinen teko, Punainen Pohjois-Häme 1935–1944*. <http://www.ksl.fi/files/muisti/sakariin.htm>

Sota-arkisto. *Poliisimiesten kantakortit ja sotilaspoliisiyhtymien sotapäiväkirjat*.

Suomalainen, Tapio (toim.), *Lappeenrannan poliisilaitos*.(1992).

ISBN 952-90-3829-1

Suomen kuvalehti, *Vapautemme hinta, Talvisodan 1939–1940 sankarivainajien muistojulkaisu*, Suomen kuvalehti, Helsinki (1941)

Suomen poliisilehti, Poliisikunnan keskusliiton, Suomen nimismiesyhdistyksen, Suomen rikospoliisimiesyhdistyksen ja Suomen poliisiupseeriyhdistyksen äänenkannattaja, *vuosikerrat 1939–1945*.

Suomen puolustusvoimat, Suomen sodissa 1939–1945 menehtyneiden tiedosto: <http://tietokannat.mil.fi/menehtyneet/>

Tasala, Markku, *Metsäkaarti*, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä (2000)

ISBN 951-749-341-X